

МАЙСТЕР СЦЕНІЧНОГО СЛОВА

(ДО ЮБІЛЕЙНИХ ДАТ НАРОДНОГО АРТИСТА П. К. САКСАГАНСЬКОГО)

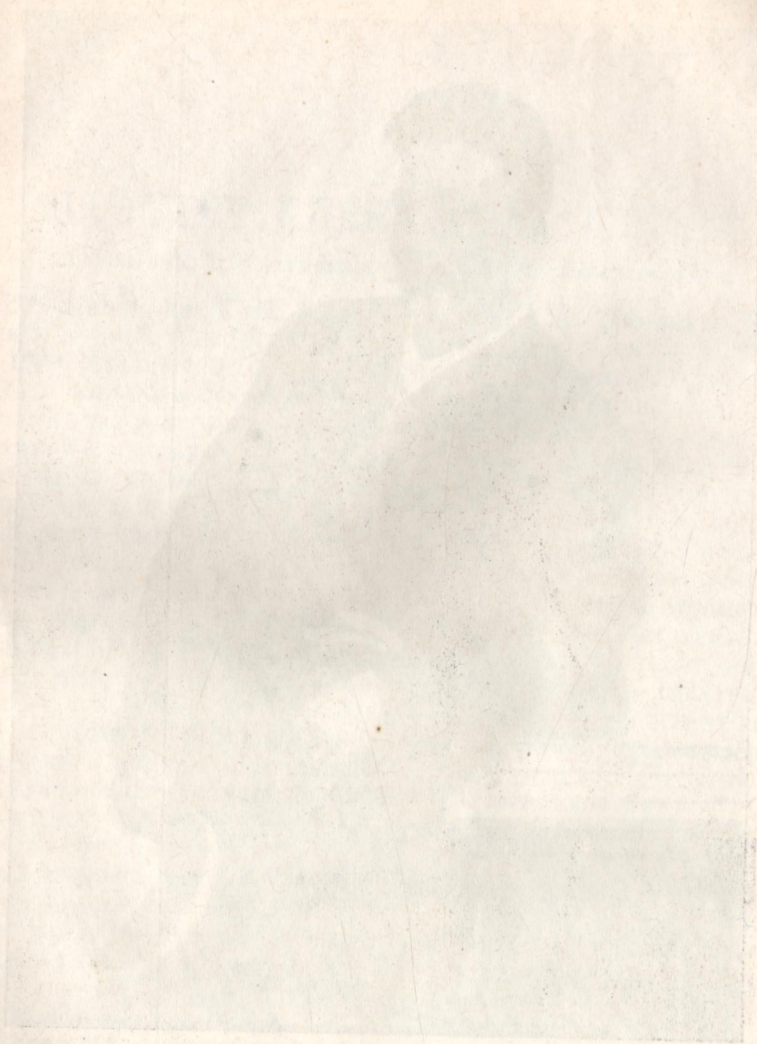
Не випадково П. К. Саксаганський і І. К. Тобілевич (Карпенко - Карий) довгі роки працювали в одному театрі (з 1889 р. по 1907 р.). Брат по крові І. Тобілевич був для П. Саксаганського воднораз і братом „по духу“: їх об'єднували однакові погляди на театральне мистецтво, однакове розуміння ролі театру в суспільному житті. Сувора життєва правда, не підфарбована „співами і танцями“, фіксація щоденних соціальних і побутових явищ, в їх найвиразніших формах — ось що було відмінною ознакою цього театру. І. Тобілевич і П. Саксаганський справедливо вважаються за основоположників українського реалістичного театру. І коли І. Тобілевич як драматург давав театрові реалістичний репертуар, то П. Саксаганський, як актор і режисер, своїми поставами і грою підносив образи цього репертуару на верховини реалістичного мистецтва. Життя і творчість двох братів зілляті в одне мистецьке ціле.

Після смерті І. Тобілевича (1907 р.), коли уривається це зворушливе єднання, уривається і саме існування театру під керівництвом П. Саксаганського. Трупа розпадається, а П. Саксаганський гастролює по різних українських антрепризах, не завжди високого культурного рівня. Але 18 років існування реалістичного театру П. Саксаганського мають велике історичне значення в розвитку українського театального мистецтва. Для самого П. Саксаганського це були роки мистецького самоудосконалення, розквіту його величезного таланту. Отже, в аспекті реалістичного мистецтва і слід вивчати творчість цього великого майстра.

Панас Карпович Саксаганський, молодший в родині Тобілевичів, походженням з дрібних шляхтичів Херсонщини. Батько його, що служив управителем по панських економіях, все життя мріяв довести своє дворянське походження, затрачаючи на це багато часу і коштів. (Цей факт, як відомо, став І. Тобілевичу за сюжет його комедії „Мартин Боруля“). В родині Тобілевичів часто бував Марко Лукич Кропивницький, вчив хлопців співати пісень, утворював з ними невеличкі музичні ансамблі і, взагалі, сприяв їх мистецькому розвитку.

*Панас Карпович Саксаганський
(за молодих років)*

THE
LIFE OF
JAMES
MILTON
BY
JAMES
MILTON
LONDON
1880

Скінчивши повітову школу, П. Саксаганський вступив до німецької приватної школи Шрейтеля, а звідтіль, з братом Миколою (пізніш актором М. Садовським)—до реальної школи в Херсоні. В ті роки старші брати Панаса Карповича брали участь в аматорських гуртках і виставляли такі п'єси, як „Шельменко-денщик“, „Наталка Полтавка“, „Ой, не ходи, Грицю“, „Кум мірошник“ тощо. Улюбленцем та ідеалом цієї молоді був М. Кропивницький, що грав головні ролі і керував цими гуртками. Панас Карпович, ще молодий, не брав участі в цих виставах, проте любов до театру мав надзвичайну. І коли його не пускали в театр і примушували вчити уроки, він, забравши якісь чужі черевики, тікав з дому і, притулившись десь за лаштунками, палкими очима стежив за виставою. Вчився Панас Карпович не ретельно, більш покладався на свою прекрасну пам'ять і завжди мріяв про театр або про село та широкий херсонський степ. Під час турецької війни Панас Карпович, палаючи помстою за загибель свого брата Миколи (звістка була помилкова), без дозволу батьків вступає в запасний батальйон, відтіля до Одеської військової школи, а через декілька років важкої муштри та нудної „словесності“ його призначають офіцером до 58 піхотного Празького полку, що стояв у Миколаєві. Треба відзначити, що П. Саксаганський успішно посувався по щаблях військової кар'єри, але його нестримно тягло до театру. Ця жадоба ставала тим гострішою, що на військовій службі було заборонено брати участь в українських виставах і П. Саксаганський робив це нишком.

Нарешті, 1883 року жеребок був кинутий: Панас Карпович залишає блискучу військову кар'єру і міняє її на важку працю і нікчемний заробіток рядового актора в театрі Старицького—Кропивницького. Ентузіазм до праці в театрі на перших кроках замінює йому матеріальний добробут. З того часу Панас Карпович увесь поринає в театральну учобу. За зразок акторської гри він має таких майстрів, як М. Кропивницький, М. Заньковецька, М. Садовський, пізніш—Карпенко-Карий, що був досвідченим, культурним актором на характерні ролі. Починається вперта праця Панаса Карповича над самоудосконаленням, як актора, шукання сталих методів роботи, засобів „подобатись і зворушувати глядача“. Багато гірких хвилин, розчаровань і сумнівів щодо свого покликання пережив П. Саксаганський в перші роки своєї роботи в театрі. Уважно й ретельно вивчав він гру таких великих світових акторів, як Посарт, Сальвіні, Росі, яких йому пощастило бачити. Багато часу віддавав самоосвіті, особливо в галузі мистецтва і зокрема мистецтва театрального. Вивчав Шекспіра, Шіллера, „Гамбурзьку драматургію“ Лессінга, Гете. Особливо Панас Карпович захоплювався теорією акторської гри Дідро. Вона відповідала на запекле питання—як треба грати? На думку Дідро, „сценічна умілість не в тому, щоб плачучи ти справив враження

на слухача, а в тому, щоб ти удавав, ніби плачеш, удавав так, щоб публіка повірила, що ти справді плачеш. Талант артиста в тому, щоб уміти передати публіці те, що відчуваєш сам... Темперамент, чулисть — та сила, що змушує артиста, перевоплотившись, проливати сльози. Недостачу рухів, обміркованості, школи можна замінити чулистю, темпераментом, але відсутність чулості, ніяка школа не замінить“.

Так оповідає П. Саксаганський про засвоєння спадщини Дідро, про свої шукання шляхів акторського мистецтва (в статті „Як я працюю над роллю“, „Театральний порадник“, К. 1920, 3.).

Про цей період своєї праці П. Саксаганський оповідає також у мемуарах:

„... Я все більше переконувався, що діло все залежить від праці, що в праці криється талант. Я почав з того, що підмічав характерні риси в людей і намагався їх виявити. Я копіював вимову своїх знайомих і часто досягав того, що мене вважали за іншого, коли я говорив за дверима. Я захопився знову Гомером: гекзаметр дисциплінує пам'ять, увагу і слух: тут нічого не переміниш. Годинами стежив я за п'яним, навмисне розмовляв з ним. У актора часто бракує сукупності рис п'яного: голос п'яний, міміка і рух тверезого, або навпаки. Я намагався поєднати рух, голос, ходу. Голос я змінював постановкою язика, губ, горла...“

Отже бачимо, що вже в молоді роки, під час перебування в трупі М. Кропивницького, П. Саксаганський надавав виключного значення подачі слова на сцені, його реалістичному нюансуванню, тренуванню голоса тощо. Але „откровение“ (вираз П. Саксаганського), якого він так шукав, прийшло до нього далеко пізніш.

Треба сказати, що атмосфера для творчої роботи в театрі М. Кропивницького була не дуже сприятлива. В трупі не було єдності, часті сварки прем'єрів і примадон заважали міцному об'єднанню колективу. Це ж стало і причиною розриву театру Старицького-Кропивницького на два окремі театри в 1886 р. Актори ставали „перебіжчиками“ з одного театру до другого, залежно від того, де більш платили. Принципіальних розходжень у мистецьких справах, у поглядах на театр та його напрямок, на репертуар тощо між окремими акторами в ті часи не було. Такі розходження визначилися пізніш.

Не слід думати, що ці непорозуміння матеріально-побутового характеру свідчать про загальну та мистецьку бездіяльність українських акторів того часу. Навпаки: після дозволу на утворення українського театру, в 1881 році, він став великим політичним фактором. Навколо українського театру об'єднувалися опозиційні й ліберальні елементи, які так чи інакше були незадоволені царським урядом. Цілком правдиво т. А. Хвиля вказує на те, що „в умовах тодішньої дійсності — 80-90 роки

і пізніш — ці теми, ці мотиви (тобто теми і мотиви українських вистав. М. Г.), звучать як протест проти тодішньої дійсності“ („Комуніст“, 12 травня 1935 р.). Опозиційний настрій корифеї української сцени виявляли й під час подорожі трупи М. Кропивницького до Петербурга — Москви, в кінці 80 років. Вистави українського театру користувалися надзвичайним успіхом навіть у найконсервативніших колах обох столиць (див. книгу А. Суворіна „Хохлы и хохлушки“) і дехто з видатних акторів одержав запрошення на сцену імператорських театрів. Панас Карпович теж одержав таке запрошення. Лише опозиційними настроями українських акторів та відданістю своєму національному мистецтву можна пояснити відмову їх від цієї „честі“.

1889 року чергове непорозуміння між М. Садовським, що керував тоді трупю, і І. Тобілевичем примусило останнього вийти з трупи. До ображеної сторони приєднався також П. Саксаганський, Садовська і ще дехто, і 8 квітня того ж року було засновано нове товариство українських акторів під керіванням П. Саксаганського. Це товариство розпочало вистави в Катеринославі (пізніш, 1898 року, М. Садовський на короткий час теж приєднався до цього товариства). Це й був той реалістичний театр, на створення і культуру якого П. Саксаганський віддав вісімнадцять найпродуктивніших років творчої праці.

Не можна заперечувати, що театр Тобілевичів обслуговував ті ж самі верстви суспільства, що й інші українські трупи — це переважно дрібна буржуазія, міське міщанство, подекуди трудова інтелігенція. Проте цей театр і своїм репертуаром і грою актора вигідно і багато чим відрізнявся від решти українських труп, що поволі множилися й вироджувалися в справжню „шантрапу“... Високого рівня мистецької культури театр Тобілевичів досяг з двох причин. Перше — репертуар. Він складався переважно з п'єс І. Тобілевича, який в цей час все більш наближався до реалістичної творчості. „Програмними“ виставами в цьому театрі були переважно соціально-побутові комедії та драми: „Бурлака“, „Мартин Боруля“, „Сто тисяч“, „Хазяїн“, „Чумаки“, „Понад Дніпром“, „Суєта“ та інші, тобто такі п'єси, в яких було реалістичне виявлення характерів, щоденних побутових явищ та різних соціальних колізій. Щоправда, ми не можемо тут говорити про цілковиту витриманість реалістичного репертуару. На ньому, до певної міри, відбивалася жанрова невитриманість самого І. Тобілевича. Поруч реалістичних п'єс І. Тобілевич писав типові мелодрами. Порівняти, наприклад, „Сто тисяч“ (1890 р.) і „Батькову казку“ (1892 р.), або „Хазяїна“ (1900 р.) і „Гандзю“ (1902 р.). Але все такі етнографічно-побутові п'єси з піснями і танками, водевілі з трюками та штампованими персонажами, мелодрами з красивою фразою та патетичною позою виставляються рідко і помітно відсуваються

на задній план. Реалістична тенденція репертуару в театрі Тобілевичів лишається поза всяким сумнівом.

Такий репертуар вимагав без сумніву і іншого оформлення спектаклю, інших принципів постановки та акторської гри. Над усім домінує ідея життєвої правди, реального відображення дійсності. Середина селянської хати та подвір'я, щоденна свита та робоче вбрання, звичайна життєва мова, натуральний жест і тон ставали стилевими ознаками цих вистав.

Поворот до реалістично-побутової театральної системи не стався стихійно, не був особистим мистецьким смаком І. Тобілевича або П. Саксаганського. Їхня „вина“ лише в тому, що обидва вони більш за інших зрозуміли соціальні та економічні процеси, що відбувалися навколо них, і йшли назустріч новим вимогам культурнішої частини своїх глядачів. Наступала доба великого промислового капіталу, йшов капіталістичний наступ на село, разом з тим міцнів клас пролетаріату і загострювалася класова боротьба. Кожна людина так чи інакше була втягнута в шалений рух „хазяйського колеса“, і дрібнобуржуазна інтелігенція, до якої належали і І. Тобілевич і П. Саксаганський, хотіла бачити на сцені відображення цих явищ. Неправдива ідеалізація, прикрашене життя, романтика минулого тепер цікавила передового глядача далеко менше, ніж пауперизація та капіталізація села, артілі тощо.

Як уже сказано, репертуар театру П. Саксаганського складався переважно з п'єс І. Тобілевича. Особливістю реалістичних п'єс І. Тобілевича є їхня „нетеатральність“ або, як часом кажуть, „літературність“. Аналізуючи артистичну творчість П. Саксаганського, ми бачимо, що ця особливість реалістичної побутової драматургії І. Тобілевича була вирішальним фактором у визначенні акторського таланту П. Саксаганського. І дійсно: нединамічність, безфабульність, розмовність соціально-побутових п'єс І. Тобілевича постійно примушували П. Саксаганського всю силу свого таланту вкладати в слово, в гостру соковиту подачу кожного речення. Блискуча подача слова, як засіб створення реалістичного образу, надзвичайно пасувала до літературних п'єс Карпенка-Карого і була другим основним чинником, що високо підносив театр Тобілевичів. Що це саме так — підтверджують спогади П. Саксаганського в цитованій вже статті „Як я працюю над роллю“:

„Я хотів,— пише П. Саксаганський,— чогось іншого, якогось „откровенія“. І я його знайшов, граючи Пенъонжку в „Мартині Борулі“. Перший раз цю п'єсу ми поставили в Ново-черкаську в присутності автора. Тип Пенъонжки автор узяв з нашого херсонського поміщика, такого ж настирливо-говіркового, з тією ріжницею, що розмову свою пересипав він латинськими цитатами. Я переніс його на сцену цілком, навіть

з його ходою, припадаючи на праву ногу. Авторіві дуже подобалось, а я був незадоволений: виходило нудно, не цікаво, докучливо, і я шукав на дні душі моєї чогось іншого — шукав і мучився. У мене не було тону старого чоловіка; виробляючи його, я трохи не зірвав голосу, поки знайшов спосіб робити це легко, не напружуючи голосових м'язів. Я придивлявся до старих людей, переймав їхні характерні риси, голос, і з усього того, нарешті, створив зовсім новий тип. Коли на другий рік ми знову грали „Борулю“, в присутності автора, то він сказав мені: „Чудово! Ти знаєш, я ніколи не думав і не уявляв собі нічого подібного“. Ці подробиці важні тому, що вони примушували мене мислити й працювати. Вони навели мене на нові ідеї“.

Проте, не слід думати, що П. Саксаганський має на меті просте копіювання дійсності, зовнішніх рис, поводження тощо. Ось що він каже в тій же самій статті про роботу актора над створенням сценічного образу:

„... артистові треба з'єднати школу, чулисть, темперамент і наслідування життя. Але я мав приклад, що подавати цілком життєвий тип, як то я зробив, граючи перший раз Пенюньку,—не слід, а треба, процідивши його в собі по краплі, знайти такі риси, які найбільш яскраві, найбільш потрібні на сцені — передати не зовнішність, а логіку типа“.

Отже, розуміння людини в її глибокій психологічній суті, що обумовлює її поводження, її зовнішність і мову — от що, на думку П. Саксаганського, дає ключ до акторського перевтілення.

Ця здібність цілковитого перевтілення в сценічний образ надавали грі П. Саксаганського, головним чином у комедійних та характерних ролях, надзвичайної легкості та щирості виконання. В його устах не чути було фальшивої інтонації, жодного надуманого жеста, бо все — міміка, рух, інтонація — все було виявом суцільного життєвого образу. Голос модулював надзвичайно легко і натурально. Панас Карпович ніколи не повторювався в своїх ролях, бо ніколи не грав самого себе: з кожної ролі він робив цілком відмінний образ.

За таким творчим методом П. Саксаганський створив незабутні образи з чисто розмовних, нединамічних персонажів. Сюди належить, перш за все, образ копача Бонавентури з „Ста тисяч“. Це лірико-комедійний персонаж, мрійник, що протягом усієї п'єси все говорить: то про скарб, який він мусить відкопати, то про подорож до Парижа, то про смачну їжу, бо він бездомний і завжди голодний, і т. ін. Ніякої сюжетної функції цей персонаж не виконує. Але в системі образів цієї п'єси Бонавентура є тим контрастуючим фоном, що підкреслює типовий образ розміркованого куркуля Калитки. Діалоги „матеріаліста“ Калитки з „ідеалістом“ Бона-

вентурою, відбиваючи їх протилежні світовідчуття, набувають великої гостроти і через те дають певне драматургічне напруження. П. Саксаганський з цієї літературної ролі робив захоплюючий образ і підносив його на рівень першорядної ролі в п'єсі.

Це уміння зробити, переважно мовними засобами, кожную роль значною і цікавою для глядача з особливою силою виявилось в трактуванні П. Саксаганським зовсім непомітної, другорядної ролі в „Мартині Борулі“ — брехунця Пенньонжки. Про вперту працю над цією роллю ми вже говорили вище словами самого виконавця.

До такого „означення“ ролі можна віднести виконання П. Саксаганським ролі Івана Барильченка в „Суєті“. По суті це — мало комедійний персонаж, „філософ“ на псевдо-народницькі теми: про „робочу дисципліну“, про суєтність міського життя тощо. Роль ця дуже статична, особливо в „Суєті“ (в „Житейському морі“ ця фігура стає центральною і більш дійовою). Але Панас Карпович винятково майстерною подачею реплік раз-у-раз викликає сміх і з блиском доводить, що літературний образ — образ театральний.

З таким же — якщо можна так сказати — літературним блиском П. Саксаганський грав Голохвостого в „За двома зайцями“, Харька Ледачого в „Паливоді“, повара в „Суєті“ та безліч інших характерних і комедійних ролей.

П. Саксаганський виступав також і в героїчно-драматичному репертуарі. Але в цих ролях Панасу Карповичу часом бракує щирого піднесення і тут його перевищував М. Садовський. Проте окремі такі ролі йому вдавалися: наприклад, роль Франца Моора в „Розбійниках“ Шіллера, яку він (вперше на українській сцені) з тріумфом грав 1918 року в Києві. Трагівка цієї ролі була така своєрідна, що викликала свого часу цілу дискусію. Але верховин театрального мистецтва П. Саксаганський досягав усе ж таки в комедійних та характерних ролях, де слово в його вустах завжди робилось могутнім засобом для створення реалістичного образу в театрі.

Багато працював Панас Карпович і як режисер. Протягом довгих років існування театру Тобілевичів і пізніш П. Саксаганському довелося ставити чимало п'єс. На ті часи він багато зробив для раціоналізації праці режисера і актора, дбаючи і підносячи таким чином загальнокультурний рівень театру. Так, він перший, здається, серед українських режисерів почав вимагати від себе і інших режисерів сталого, наперед розробленого плану постановки п'єси, точно зафіксованих мізансцен. Від актора він вимагав знання не лише власної ролі, але і всіх інших ролей, вимагав дисципліни і чіткості в роботі.

Мені довелося прочитати в мемуарах заслуженого артиста

республіки І. О. Мар'яненка, що незабаром вийдуть у світ, спогоди про режисерську роботу Панаса Карповича. Ось що він пише:

„Постави Саксаганського завжди були реалістичні, з точно зафіксованими мізансценами, з прекрасним акторським ансамблем, над яким домінував сам Панас Карпович, як ніким неперевершений майстер. Але від цих вистав часто віяло холодком, тому що акторський ансамбль завжди був сухуватий, одноманітний, ніби підстрижений під одну гребінку. Актори, підкорені впливу велетенського майстра, не росли, як індивідуальні творчі одиниці, і це становить негативний бік у роботі П. Саксаганського“.

Отже, бачимо, що в творчій роботі П. Саксаганського, всупереч більшості тодішніх українських акторів та режисерів, „школа“, вперта праця панували над „нутром“ та „натхненням“.

Наскільки П. Саксаганський досяг вищого щабля театральної культури, наскільки не задовольнявся він репертуаром та методами роботи халтурних українських театрів, свідчить його п'єса, написана ще перед війною і майже забута (київське видання 1914 року). Це — „Шантрапа“ — жарт на одну дію. Автор зло й дотепно висміює „кругову поруку“ та „семејственість“ українських, чи „малоросійських“, труп, некультурність, репертуарну обмеженість і, нарешті, теорію „натхнення“ цих вульгаризаторів мистецтва. Абсолютно бездієвий, побудований весь на гострих репліках, на характерній подачі слова, цей водевіль ще раз свідчить про особливість акторського генія П. Саксаганського і про те, як високо тримав він прапор справжнього реалістичного мистецтва.

Усе сказане про творчість П. Саксаганського свідчить, яку величезну і ще мало досліджену спадщину маємо ми в театрі наших корифеїв. Життєва правда в подачі сценічного образу, визначення типових рис його, висока культура слова, багатство інтонацій, повнота перевтілення й перевірка життям, підпорядкування форми змістові, сувора дисципліна в роботі — ось найхарактерніші риси творчої індивідуальності П. Саксаганського. І всі вони на сьогодні стають абеткою реалістичної подачі образу в театрі.

Отже, не дарма радянська влада і радянська громадськість з такою великою пошаною і теплотою відзначає юбілейну дату справжнього народного артиста республіки П. К. Саксаганського.

Харків
1935

НОВА ТВОРЧА ТРИБУНА МУСИТЬ БУТИ ЗРАЗКОВОЮ

„Новий цех“¹⁾ — літературно-художній журнал Харківського паровозо-будівельного заводу — почав виходити покищо скромним додатком до газети „Харківський паровозник“. Покищо, бо це перший в УСРР і один з небагатьох у Радянському Союзі „багатотиражний“ заводський літературно-мистецький журнал. Факт його появи, сам по собі дуже важливий, можна розглядати і як показове явище в розвитку художньої періодичної преси.

На вихід № 1 „Нового цеху“ деякі багатотиражки харківських заводів одразу відгукнулись інформаційними повідомленнями. Таку форму міжзаводського літературного зв'язку слід би поглибити і перетворити на постійний контакт і взаємне співробітництво. В цім напрямі необхідна невідкладна реалізація заклику т. Кириленка — голови обласного правління СРПУ: „так організувати роботу журналу, щоб члени лігуртків інших заводів вважали для себе за честь друкуватися в „Новому цеху“ (№ 2, стор. 4).

Видання заводських журналів створює нові можливості для приєднання робітничих кадрів до творчої мистецької роботи і становить новий величезної ваги крок в розвитку української соціалістичної культури. Виданням журналу парторганізація ХПЗ завершує систему планомірних і глибоко ґрунтовних заходів до цього. Основним завданням редакції поставлено ознайомлювати робітників з кращими зразками літератури, „виявляти по цехах молоді літературні таланти, вести з ними послідовну виховну роботу“.

Художня література стала дієвим і невід'ємним засобом партійно-освітньої роботи та масового політвиховання. Заводський партійний комітет підтримав ініціативу парторга Т-2 т. Рубашевського й ухвалив перенести у всі цехи його досвід по організації гуртків з партійно-профспілкового та комсомольського активу для глибокого опрацювання матеріалів

¹⁾ „Новий цех“, № 1, листопад, № 2, грудень 1934 р., № 3, січень 1935 р.

з'їзду письменників, всім керівникам політшкіл і пропагандистам запропоновано використовувати в роботі художні матеріали; ЗПК затверджує літературний мінімум, обов'язковий для кожного комуніста, комсомольця, безпартійного, ударника.

ХПЗ — не виняток. Подібні, де в чому відмінні, може, не такі розгорнені плани має колектив, мабуть, кожного заводу, колгоспу, учбового закладу. Ініціативну роль в поглибленні масової літературної роботи ХПЗ забирає тим, що заходи парторганізації закріплені виданням свого літературного органу — регулярного, можна сподіватися, журналу.

Журнал „Новий цех“ таким чином стає загальним показником в першу чергу стану й розмаху літературно-мистецького життя ХПЗ і мусить бути на рівні всіх заходів парторганізації. № 1 в якійсь мірі, зрозуміло, був спробний. Цим можна пояснити деякі дуже посутні прогалини в доборі та оформленні його матеріалу, виправлені в № 2 і 3.

ХПЗ — шеф театру ім. Шевченка, колишній „Березіль“. Розповідаючи про досвід спільної з колективом театру роботи, т. Рубашевський (в № 2) і директор театру т. Лазоришак (в № 3) підкреслюють, що колишнє націоналістичне курбасівське керівництво театру унікало організованого зв'язку з пролетарським колективом заводу, що в той час і партійна організація ХПЗ не дооцінювала своїх завдань щодо театру.

Тепер, після розгрому націоналістів у керівництві театру, знищено і саботаж та опір участі шефів у мистецькій лабораторній творчості. За проводом парторганізації заводу і театру, в товариському, вірно поставленому співробітництві культурно передових робітників ХПЗ з мистецьким колективом — „шефство над театром стало органічною частиною партійної роботи“. З таким заголовком і провідною настановою стаття т. Рубашевського про підготовку „Платона Кречета“, а стаття т. Лазоришака — ширше й загальніше — показують, яких успіхів досягнуто у витравленні решток курбасівського націоналізму й формалізму, як перетворюється театр „Березіль“ на передовий театр соціалістичного мистецтва — театр ім. Шевченка.

Ідея шефства над „Платоном Кречетом“, шефства не „взагалі“, а конкретного, окремих цехів і спеціальних бригад над окремими сценами і образами, — зародилася в цеху, Т-2, коли партійний комітет підбивав підсумки шефства за минулий рік. Велика заслуга О. Корнійчука як драматурга в тому, що він у п'єсі поставив питання, які викликали глибокий інтерес у робітників і створив живі типи, що їх робітники сприйняли як свої, інтимно близькі; мистецьке керівництво театру знайшло правдиво реалістичні шляхи сценічного втілення ідей драматурга, і робітничі шефські бригади стали співтворцями акторів, допомагаючи їм вивчити, виносити й

створити кожен образ. Цим конкретизовано й практично довершено справу шефства, справу підтримки і впливу цілого заводу на всю роботу театру. Тут знайдено одну з форм колективної творчості в театральному мистецтві, до якої закликав письменників О. М. Горький і яка справді дає „оригінальні, небувало інтересні твори“. Перші наслідки її вже задокументовані постановкою „Платона Кречета“, що є загальноновизнаним досягненням і театру, і всієї соціалістичної радянської культури.

Герої п'єси „пішли в цехи“, а само шефство виросло у „велику культурно - громадську подію“. Почин ініціаторів бригадного шефства, розвинений робітниками ХПЗ, поширився на ряд нових п'єс і підхоплений іншими колективами, що взяли участь в роботі над „Платоном Кречетом“ (підшефна школа ХПЗ, Харківське медичне товариство).

„Новий цех“ статтями тт. Рубашевського і Лазоришака почав присутнє висвітлення нового етапу культурно-мистецького життя ХПЗ і в значній мірі ліквідував прогалини, припущені редакцією в № 1 журналу. На жаль, не всі і не повністю. Відстає, зокрема, або частково випадає з матеріалів журналу і організація масового літературного руху та боротьба за вищий соціалістичний рівень творчості.

Дуже мало зроблено і в поширенні та популяризації кращих зразків літератури — класичної і сучасної. Самі художні твори в „Новому цеху“ з'являються зрідка і не систематично: „Пісня про Кірова“ П. Тичини (№ 2), переклад поезії Апоп Апоп'яна „Бессмертен Ленин“ та уривки з книги М. Горького про Леніна (№ 3) — от і все. Їх мало доповнюють і юбілейно - календарні нотатки — про М. Лермонтова, М. Коцюбинського, В. Брюсова (№ 1) та О. Серафимовича й А. Чехова (№ 3). Крім того, хвилю в цих нотатках є подекуди надто „академічний“ тон викладу (про символізм В. Брюсова) і не точні визначення історично - літературних явищ (перебільшено соціальну пасивність модернізму — в замітці про Серафимовича). Постанова ЗПК зобов'язувала до більшого, і редакція „Нового цеху“ виконала менше, ніж було в її силах та можливостях. На жаль, і творчість молодих письменників з ХПЗ в журналі представлена тільки порівняно краще.

В № 1 одна з „Двох новел“ І. Шутова „Новий будинок“ є власне нарис про початок нового життя робітників у новопобудованих будинках. Не знати, за якими ознаками редакція відрізняла від цієї новели „Пісню про Плеханівську вулицю“ В. Проніна, поставивши її в репортерський розділ „Люди нашого заводу“. Це такий же нарис художній, добре опрацьований, як і новела Шутова про те, як стара Петінка стає зразковим Червонозаводським районом м. Харкова.

Друга новела І. Шутова „Гармошка“ становить зарисовку дружби двох червоноармійців. Робітник - червоноармієць до-

поміг іншому, мабуть, колгоспникові, опанувати складний механізм кулемета, а сам навчився від нього грати на гармошку. Малюнок настроєвий, інтимно теплий, з любовним почуттям письменника до нового соціалістичного життя, що виховує нових людей. Ці два твори могли б доводити помітний ідейно-творчий поступ І. Шутова, коли б не деякі ускладнення, викликані оповіданням Леоніда Шутова „Родина“ в № 3. Автори не просто однофамільці, все оповідання „Родина“ є власне поширеним варіантом деяких мотивів новели „Гармошка“, з однаковиськими словесно-творчими засобами і з єдиним лейт-мотивом — замилювання тихими заводами пустельного озера, вода в якому, спокійно-холодна, „відзеркалює небо й до самісінького дна здається синьою“, біля якого замріяно блукав герой самотнім мисливцем до призову в Червону армію. Озеро це ввижається тепер Давидові Гордону (в „Гармошці“ він був Василем Чайкіним), з цим озером ототоженне поняття батьківщини, що лежить десь за вікном „казарми“, а по її землі — в кінцівці оповідання — „идет босоногая осень, шурша желтыми листьями“. Якщо в задумі автора й була тема батьківщини соціалістичної, то вона звужена й затінена словесним і обстановочно пейзажним орнаменталізмом та сіоністськими мріями Гордонового батька.

Можна б припустити, що Шутов (Леонід) — початківець, що безпосередньою причиною такої творчої невдачі його було захоплення красивостями з літературницько-формалістичного арсеналу. Та коли ці прикрашування є самоцільні, вони тяжко позначаються і на творі з вірно поставленими тематичними завданнями автора. Так сталося в нарисі В. Срібного „Подарунок“ (№ 2). Його основний персонаж має від автора очевидне доручення „смішити публіку“ — інших персонажів та читачів. Для цього дуже ясно і дуже недоречно вживаються жарти, побудовані на так званому „зниженні“ прямого значення слів і понять, і саме таких, що їх зниження в радянській літературі неможливе й неприпустиме. („Революцію врятовано“ — кричить персонаж нарису з кожної дрібної нагоди і вітається тим, що, сівши в бупр, вийде на волю вже при повному соціалізмі). В жартах В. Срібний пересолує. Вони є гострим дисонансом у творі, безперечно цікавому задумом і побудовою, що свідчить про ріст В. Срібного після його колишніх літературних спроб. З розповіді про побудову перших тракторів „Комінтерн“ — на подарунок XVII з'їздові партії — В. Срібний виділяє один момент — хромоелектричне нарощування бракованих деталей, і на цьому показує — як переборюються виробничі труднощі ініціативою ударників, пропагує нову технологічну проблему („всяку прослаблену, спрацьовану деталь можна справити“) і — найголовніше — підкреслює передовий рівень та ведучі потенції соціалістичної індустрії, заперечуючи писання тих літераторів, які проводили думку, ніби

радянська техніка тільки копіює з капіталістичної, доки не наздожене її загалом і в цілому. В творі важлива тема, персонажі, вдало розставлені і живо змальовані. В. Срібний міг би обійтися без самоцілних „жартів“ сумнівної якості, без формалістичних збочень, що суттю своєю є відголоском буржуазних методів у радянській літературі. Звернути ж на ці хиби побільшену увагу необхідно, бо вони в певній мірі характерні для перших номерів „Нового цеху“.

Й. Фельдман, що почав був з „свіжого“ наслідування напівфольклорних переказів, на тому покищо й затримався. На перешкоді Й. Фельдманові в зростанні стає знов така схильність до фальшивих словесних красивостей. Цей нахил, може і випадково, спільний багатьом авторам „Нового цеху“: у М. Дворкіна — „співокульні дні“, у В. Проніна „легконогі трамваї“, „здивовані (?) корні дерев“, у Л. Шутова „многодумная земля“, „босоногая осень“, у Й. Фельдмана — „на брукові ворухнеться (?) безперервний гуркіт“, а „волохаті зірки“ теж „ворухнулись, плавали і ніяк не могли зірватися з неба“.

А спитати автора — для чого їм і зриватися? Такі прагнення у зірок Й. Фельдман констатував перший. Маємо тут, звичайно, не астрономічні спостереження, а спробу „оновити пейзаж“ оригінальними висловами. Й. Фельдман найдужче з усіх в „Новому цеху“ тягнеться за красою фрази і це в'яже його в намірі розвинути цікаво тему. Дбаючи насамперед про красу слова, він поверхово, чи й спрощено, ставиться до всього іншого. „Лірична новела“ — про те, як „ступнув у друге життя“ напівбезпритульний хлопчина, взятий міліцією з вулиці. Сюжет гнучкий і невичерпаний у художніх можливостях; а Й. Фельдман дрібними, другорядними деталями заслонив глибокий зміст соціального факту: хлопчина-герой розімлів у спеці і не зміг утекти від міліціонера, міліціонер „мовчазний і байдужий“ повів його в район, а там хтось із начальства напівсонний розпитував героя-розповідача і вирішив узяти його на виховання — теж спросоння. Не суттєві, обстановочні компоненти фабули — спека і сон — зроблено основною пружиною новелістичної події; а в наслідок і тему знічевлено, розміняно на дрібниці. Чому „хочеться кричати“, розповідаючи про це? — так і залишилось „ліричним“ секретом автора. Й. Фельдманові час би вже перейти від початківських спроб до серйозної творчої роботи. А одна з передумов цього — не орієнтуватися на поверхово-легкі й ніби ефектні „прикраси“.

Починаючи з № 2, прозова частина „Нового цеху“ посилена уривками з книги спогадів П. П. Постишева „Перший партизанський тунгузький загін“, і твори самих учасників літоб'єднання ХПЗ з'являються міцніші. В плані художнього висвітлення революційної боротьби минулих днів ідуть і сторінки про бої червоногвардійців-латишів: Ю. Мітуса

(„В кільці“, № 2) і Г. Шворіної („Встреча“). Цей твір, вміщений з приміткою про те, що автор друкується вперше, вражає винятковою для початківця досконалістю художніх елементів. Особливо характерний для Г. Шворіної точний розрахунок у виборі слів і побудові фрази, підпорядкований здебільшого загальному задумові і структурі твору. В мовному тілі оповідання можна знайти хіба поодинокі описки („непонимающий *взгляд смотрел* на офіцера“), але в композиції автор надто захоплюється сюжетними комбінаціями. Зустрілися на пленумі партійного комітету два робітники дореволюційного підпілля, один з яких колись був запідозрений у провокаторстві. Другий відчував уже „радість помсти“, але не пережив задоволення від неї, бо обвинувачений для своєї реабілітації послався на документ, викрадений *арештованими під час допиту* в охоранці і до сьогодні збережений. Ситуація — так мало ймовірно умотивована, сюжет заповнений відступами настільки, що в усьому оповіданні відчувається штучність, надуманість, і від цього проблемно-психічне змалювання героїв дуже потерпіло.

Літературна штучність і явна надуманість іноді є в прямій залежності від глибоко хибних творчих позицій автора. В. Іванов в № 3 розповідає про кочегара, який дістав від директора шахти пропуск в аристократичний клуб, в подяку „за подлое дело“, і якого звідти прогнали за порушення етикету. Всяке припущення про правдивість оповідання розпадається вже від того, як директор шахти тут же ділиться з швейцаром думками про використання провокаторів, пояснюючи, за що цього провокатора треба вигнати з клубу. Твір зветься „Поражение“. В. Іванов розуміє, очевидно, моральну поразку провокатора, якого і робітники зневажають, і „вищий світ“ не прийняв. З тонкощами гірких переживань і драматизмом стану провокатор виставлений людиною просто нещасливою, яку „искренне пожалел“ свідок — робітник, спеціально для цього вставлений в оповідання. До цього підводить і все розгортання твору. Оповідання є шкідлива помилка автора, а вміщення його — недогляд редакції.

Частина авторського складу „Нового цеху“ працює над історією заводу, і через те історичне минуле в тематиці творів, природно, забирає чимало місця. На жаль, творів, безпосередньо зв'язаних з історією ХПЗ, мало, і ще менше журнал висвітлює роботу авторської бригади та допомагає їй. Зв'язок з цією важливою ділянкою в літроботі ХПЗ редакція журналу покищо виявила тим, що дала місце для розділів М. Майського про 1903 р. (початок в № 3), та для його ж полемічного нарису „Директор і коваль“ (№ 2). А зв'язок цей повинен бути більш діловий і сталий, допомога — посутніша, що найперше повинна виявитися в поставі і обговоренні чергових методологічних питань роботи. Є ще кілька нарисів із сучасного життя заводу (Д. Бермана — „Дела

и люди", Б. Железняк, — "Наши люди — наша гордость" та ін.), цінних своєю фактичністю, але слабих в художньому опрацюванні. Разом з тим відзначені вже хиби В. Срібного і Г. Шворіної підкреслюють потребу і доброякісного вивчення матеріалів, і пильної учби, і невідступної боротьби за ідейно-художню якість творів. Ця боротьба стає провідним гаслом як у роботі над історичною тематикою, так і в показі сьогоднішніх творців історії — героїв соціалістичної праці.

Поезія „Нового цеху“ і числом творів менша і якістю слабша. „Пісня“ М. Дворкіна в № 1 мало емоційна, хоч окремі строфи й витримані в пісенному складі:

Поховали партизанів
Та понад ярком,
Де тепер шумлять тополі
Над моїм вікном.

Як ховали — присягались
Не здавать полів.
Як ховали — присягались
Роздавить панів.

Знижують рівень пісні численні прозаїзми і поодинокі семантичні нелади (партизанам „ні з ким боронить“, бо патронів не стало). Не мало збавляють вражіння і мотиви з міщанських романсів, взяті — наврод чі навмисне — кінцівкою: „Дні побідні, дні геройські — вас не позабуть“ („Ах, вы, милые денечки, мне вас не забудь“).

Молодим письменникам ХПЗ потрібна більша допомога кваліфікованих сил в учбі і творчій практиці. А що допомога така дуже потрібна, видно на вірші Б. Шеховцова „13-й рік“. Чудовий задум — змалювати, як призовники розмовляють з червонофлотцем, своїм товаришем по заводу, як слухають вони депутатів, горді тим, що „вже повнолітні ми“ і готові „вартувати країни нашої міць“. А лексика віршу — важкай не яскрава, образність приглушена таким „командним“ закликком:

Бийте в барабан, співайте!
Грай, гармонь,
Охоплюй радість всіх!
Ми почуємо сьогодні, хапезевці,
Наш бадьорий, молодецький сміх.

Виняток, навіть антитезу становить вірш Н. Паладіна — „Бес-смертие“. Він відмінний не тільки вправною, аж „вишуканою“ версифікацією: наприклад, серце і аорту „соединить с дыханием ветров“ можна, щоб римувати „ветров“ з „кровь“ і „аорту“ — „к чорту“. Але з елементарної анатомії відомо, що від такого поєднання, крім лиха, нічого не може бути. Автор надміру запоегизувався, на жаль, в проблематиці віршу — ще більше ніж в літературній технології. Основна проблема —

безсмертя. Автор ставить її, відштовхуючись від проблеми смерті, що недавно принадила була кількох поетів, переважно молодих:

Ты можешь умереть. *Но если* ты пройдешь
В тяжелой поступи воспоминаний,
То над твоей могилой легкий дождь
Пройдет. И боевая молодежь
Тебя почтит открытием собраний,
И с уцелевшим именем твоим
Она пройдет по серым мостовым.

Та при чому тут дощ, викликаний спогадами як передумова безсмертя? Думка поета ніби не вміщається в його словах і не тому, що, як відомо, де словам буває тісно, там думкам просторо. Проблемні думки тут не вкладаються тому, що для них романтично розхристана структура поезії — „не по формату“. Автор присягає „на большом ветру“ (для рифми „умру“), що він кінчить життя „оправданной кончиной коммуниста“. Цим доречно угрунтовується проблема безсмертя. Але автор признається, що перед цим він хворів, і йому „мир полон потому, что я силен огромной силой выздоровленья“. В такий широко проблемній поставі хвороба і одужання сприймаються не як особисто фізичні. А в зв'язку з цим символічно звучать і такі „програмні“ заяви:

Я выздоровел. Я спешу итти
Вперед, вперед, *не выжидая старта.*
Я избираю *лучшие (!)* пути,
Реальные (?), *которых нет на картах.*

Тобто — поетизована тут особа (комуніст) уявляє себе Колумбом, який виправляє карту не тільки в питаннях етично-філософських; і він же узагальнений як зразок людини, що шукає кращих шляхів, не чекаючи старту. А якого старту? Від кого хоче забігти вперед? В кожному разі виходить величезна ідейно-проблемна... плутанина.

В № 2 А. Копштейн вмістив поезію „Вождь“, якою „відгукнувся“ на смерть С. М. Кірова, зазначивши точну дату цього важливого поетичного факту. („Утро 3.XII 1934“). Досягненням А. Копштейна в цій поезії є те, що висловлення туги він органічно з'єднав з рішучістю пролетарів до боротьби і певністю перемоги. Але спільна з „Бессмертием“ в поезії „Вождь“ є тяжка, заковириста метафоричність. А. Копштейн (Н. Паладін — його псевдонім) дуже захоплюється складною версифікацією, забуваючи, що образіві ефекти не повинні бути самоціллю, ні тим більше розходитися з проблемно змістовим спрямуванням поезії. Це шкодить. І це часто свідчить за поетичну позу (в багатьох творах Копштейна) та про його формалізм у творчій практиці (особливо в „Бессмертии“).

З розгляду № 1 „Нового цеху“ можна було зробити вис-

новок, що редакція склала його виключно „власними силами“ і досягла результатів не блискучих. В наступних номерах коло співробітників значно поширилось і щодалі поповнюється новими іменами. А які перспективи і широке поле діяльності має „Новий цех“, видно з появи таких творів, як „В кільці“ Ю. Мітуса, „Встреча“ Г. Шворіної, видно і з величезного поступу М. Дворкіна в поезії „Братові“ (№ 3). В ній ще є і оперування загальниками („щоб високості нам нові творить“), які часто сушать молоду поезію, і невинуваті „мистецькі“ виверти („щоб не полізли д'нас чужі загопи“), і кінцевий акорд (точніше кажучи, бажання зробити кінцівку ефектною), не підготований попереднім розвитком мотивів. Думок і почувань у поета, очевидно, більше, ніж є сил та вміння викласти їх в повнозвучному образному вислові. Від того й повторюються однакові звороти (партизанів поховали „понад ярком“ у „Пісні“, а в „Братові“—„світ понад вікном“), іноді невідповідно до семантики самих слів; від того й цілі метафори бувають випадкові, поставлені недоречно: чорне полотно ночі розмежовує сьогодні від завтра, як у тих давніх народницьких поезіях, що всі сподіванки покладали на світле завтра, протиставлене невтішному сьогодні. А в закликові робітника до брата-червоноармійця бути готовим до бою такий кінцевий (ще й підкреслений повільно млявим ритмом) акорд мінорно дисонує. Через недостачу вміння і досвіду поет „збивається з голосу“.

На ці часткові дефекти в поезіях М. Дворкіна хочеться звернути більшу увагу—і через те, що в чималій кількості вони забарвлюють цілий твір, і через те, що характером своїм вони типові для багатьох молодих письменників, і через те, що вірш „Братові“ М. Дворкіна набагато кращий від його ж „Пісні“. Задум—логічно розгорнений і планомірніше організований в строфічній побудові, ритм (хоч і невдало добраний) послідовніше витриманий. А вся поезія—як кажуть, „попри всі хиби“,—насичена міцним, щирим революційним почуттям, окремі ж невдачі можуть бути виправлені в дальшому. М. Дворкіну вже допомогла робота в творчому товариському оточенні. Прямим завданням редакції „Нового цеху“ і є виявляти обдарованих мистецькими здібностями пролетарів ХПЗ та підтримувати їх в учбі, у шуканні свого творчого шляху.

Спочатку, як видно, редакція надто мало дбала про одне з основних своїх завдань—організовувати й виховувати молоді мистецькі сили з робітників ХПЗ. На цьому треба поставити особливий наголос, бо журнал може і повинен стати трибуною й школою пролетарських талантів—не самих тільки літературних. Усі номери багато ілюстровані малюнками А. Резніченка—„незаурядного художника“, тепер вихованця Ленінградської академії; з ХПЗ „... пішов учитися Певзнер, талано-

витий піаніст. І скоро, дуже скоро ми почуємо з сцени найкращої опери могутній баритон Шипуліна". (Б. Железняк — „Люди нашого заводу“, № 1). А Резніченків, Певзнерів, Шипуліних на ХПЗ напевне не одиниці.

Само, як відомо, не приходить ніщо. В літературно-організаційній та виховній роботі, зрозуміло, так само. Склад авторів, рівень і якість матеріалів у журналі залежить від активності й організованості в роботі редакції. Редробота ж „Нового цеху“ впродовж трьох номерів ще не налагоджена. В № 1 намічався навіть загрозливий розрив між словами й ділом, між вказівками постанови ЗПК та виконанням їх. Показове, між іншим те, що, оголосивши тематичний зміст № 2 (паротяг 1—5—0 і трактор „Комінтерн“), редакція флегматично додає приписку:

„Чекаємо від робітників художніх творів—оповідань, нарисів, віршів—на цю тему, а також на всі інші теми“.

Цей „заклик“ поперше, загнано в останні петитні рядки хроніки; подруге, навіть тут залишено білу півсторінку, яку можна б краще використати; потретє — не чекає, а готувати кожен номер журналу є прямий обов'язок редакції.

Заводська художня преса мусить бути бездоганною в добір і опрацюванні матеріалів. До цього зобов'язує місце, яке дано літературі в усьому громадсько-виробничому та культурному житті. Вже стали „буденно“-звичайними диспути і зустрічі з письменниками в цехах, що часто поєднуються з боротьбою за конкретні виробничо-культурні показники; скрізь проводяться заводські районні конкурси мистецьких сил; на домашніх вечірках ударники вивчають літературну спадщину (актив „Світла Шахтаря“, наприклад, почав широкий план творами Салтикова-Щедріна) і обговорюють сучасні актуальні змістом та проблемами твори („Как закалялась сталь“ Н. Островського — комсомольці ХТЗ); диспутом про фільм „Чапаев“ і книгу Фурманова відзначають виконання річного плану (фабрика ім. Балицького) і т. д. Це все — „знак часу“, прояви і факти опанування пролетаріатом культурно-мистецької справи. Це є здійснення заповіту Леніна: радянське мистецтво стало справді народним, воно своїми коріннями йде в глибину мас, організує їхню свідомість на перемоги в боротьбі і будівництві, розбуджує й виховує в них митців. Органи преси, зокрема спеціально мистецькі, повинні піднятися до рівня нових вимог, відзеркалювати нове в культурно-мистецькому процесі й допомагати його організовувати.

Організація літературного матеріалу для заводських газет і журналів, як частина загальної масової роботи, є завдання складне й різнобічне. Найголовніше — не „керувати“ взагалі, а через особисті зв'язки і контакт з цеховими літгуртками знати, хто над чим працює, знати творчі проекти і наміри

окремих авторів, роботу їх, завдання й труднощі. Тоді можна практично скеровувати творчу ініціативу авторів, допомагати їм в зростанні. Тоді й матеріал „прийде“— в наслідок більшовицької оперативності та перебудови редакційних методів komponування журналу чи газети.

Одною з дуже показових прогалин у № 1 „Нового цеху“ є сухо лаконічний характер „літературно-мистецького щоденника“ в дусі старотрадиційної хроніки: такий то (ім'я) пише (назва твору)—і все. Такі звістки й повідомлення вміщені нарівні з малозначущими замітками про те, що „ширшає число літературних газет на підприємствах і по МТС“, або що видавництва „збільшують випуск класичної літератури“. Що з класиків і як буде видано, яке значення мають їхні твори, що показове в поширенні числа літгазет, що з їхнього досвіду корисно запозичити,— цього голим загальником, звісно, не скажеш.

В № 3 хроніка змістом докладніша і опрацьована краще. Але про літературну роботу молодих письменників в ній не сказано ні слова. І зрозуміло: висвітленню творчих питань місце не в хроніці, бо подати список авторів та назви тем— теж значить не сказати нічого. Більш потрібні і не менш цікаві читачам були б матеріали конкретні, творчі звіти і популярні, але не спрощені, інформації про лабораторну роботу кваліфікованих письменників—на допомогу молодим в учбі по методиці і теорії. Серію таких нарисів почав „Літературний ХЕМЗ“—заводський журнал, ще молодший за „Новий цех“. Зрозуміло, що такі матеріали треба розраховувати на вже виявлений учбовий „попит“ літературного активу та інтерес читачів журналу до певних письменників. Інакше легко збитися на копіювання загальновідомих підручників з літературознавства.

Нічого цього в „Новому цеху“ покищо немає. Поширення тематики необхідне. Воно викликатиме поширення розміру самого журналу і дасть редакції змогу заповнити журнал змістовним, цікавим і живим матеріалом. Адже гостра недостача засобів поліграфії вже перестає бути вирішальним лімітом у виданні загальної періодики. По значенню і перспективах „Новий цех“ має своє місце—не менш солідне, ніж інші літературні органи. Він може і повинен бути зразковим журналом в масовій робітничій періодиці.

ЛІТЕРАТУРА, МИСТЕЦТВО, НАУКА

ЛІТЕРАТУРНЕ ЖИТТЯ

Міжнародний конгрес письменників. 21 червня в Парижі з ініціативи групи французьких письменників — Ромен Роллана, Анрі Барбюса, Андре Мальро, Жан-Рішар Блока, Віктор Маргеріта, Андре Жіда, Луї Арагона, палко підтриманої письменниками інших країн — Генріхом Манном і Ліоном Фойхтвангером (Німеччина), Альду Гекслі, Форстером Стречі (Англія), Ігнацо Сілоне (Італія), Валле Інкланом (Іспанія), Шервуд Андерсеном, Волдо Френком (США), Чапеком (Чехословаччина), скликається міжнародний конгрес письменників на обо-рун культури.

На конгресі будуть репрезентовані передові письменники всього світу. Вони ознайомлять конгрес із станом у своїх країнах і вироблять загальні форми боротьби за культуру, проти капіталістичного виродження і фашистського варварства. Конгрес заслухає ряд доповідей, пов'язаних з майбутнім культури і завданнями письменницької творчості.

Серед накреслених доповідей: „Гуманізм і національність“, „Пролетарський гуманізм“, „Письменники і трудящі“, „Національна культура і класи“, „Війна і культура“, „Література національних меншостей“, „Опозиція чи згода між письменником і суспільством“, „Характер художньої волі“, „Безпосередні і посередні форми цензури“, „Література і пролетаріат“, „Досвід радянської літератури“, „Література — дзеркало і критика суспільства“, „Створення героїв“ тощо.

Співка радянських письменників СРСР, що дістала запрошення взяти участь у конгресі, виділила делегацію на чолі з М. Горьким.

У складі делегації: Алазан (Вірменія), Вс. Іванов, Караваєва, Кіршон (Москва), Якуб Колас (Білорусь), Коль-

цов (Москва), Корнійчук (Україна), Лагуті Лупол (Москва), Микитенко (Україна), Панфьоров (Москва), Панч (Україна), Тіхонов (Ленінград), Титціан Табідзе (Грузія), Ал. Толстой (Ленінград), Тичина (Україна), Щербаков (перший секретар правління СРП СРСР), Ілля Еренбург (Москва).

Обговорення нового роману Юрія Яновського. Правління спілки радянських письменників України організувало і провело обговорення нового роману Юрія Яновського „Вершники“. Присутні були зав. відділу культури і пропаганди ленінізму ЦК КП(б)У т. Ашрафян, голова правління СРПУ т. Сенченко, президент УАМЛІН'у т. Дзеніс, Соколов (штаб УВО), тт. Топчів, Косман, письменники тт. Тичина, Панч, Кулик, Іван Ле, Первомайський, Фефер, Копиленко, Бажан, Арк. Любченко, Щупак, Городской, Усенко, Тардов, Голованівський, Левітіна та представники преси.

Тов. Яновський зачитав три розділи свого роману: „Дитинство“, „Чубенко — командир полку“ і „Перекоп“.

Під час обговорення роману виступили тт. Сенченко, Щупак, Соколов, Панч, Головки, Арк. Любченко, Копиленко, Тардов. Промовці відзначили велику соціальну значимість і високо майстерну літературну форму нового роману тов. Яновського і вночі подали ряд критичних зауважень і порад авторові.

За планом правління СРПУ такі обговорення творчої продукції письменників мають стати системою в роботі спілки.

Нова п'єса Ю. Мокреєва. На початку травня в правлінні спілки радянських письменників України від-

булось творче засідання драматичної секції. На засіданні були присутні: зав. відділу культури й пропаганди лєнінізму ЦК КП(б)У тов. Ашрафян, голова правління СРПУ тов. А. Сенченко, президент УАМЛІН'у тов. Дзеніс, тт. П. Тичина, Ів. Кочерга, С. Левітіна, А. Шиян, А. Патяк, Г. Пронь, Ів. Гончаренко, Г. Саченко, Є. Адельгейм та інші.

Драматург Ю. Мокреєв (автор п'єс: „Двобій“, „Рейд“, „Віддай партквиток“ та ін.) зачитав свій новий твір „Зустріч з мертвими“. Ю. Мокреєв піднімає важливу актуальну тему. В гострій сатиричній формі, часто дотепних комедійних ситуаціях показує автор гниття й підлоту петлюрівсько-націоналістичного білогвардійського охвістя, викриває його інтервенціоністські плани готування нападу, щоб відірвати Радянську Україну від великого СРСР.

Після зачитання розгорнулось жваве обговорення.

В своєму виступі тов. А. Сенченко, підсумовуючи обговорення, звернув увагу на потребу дальшого розроблення жанру радянської комедії, цього потужного знаряддя боротьби проти решток капіталістичних елементів. Прагнення Ю. Мокреєва розробляти цей жанр треба вітати і всіляко підтримати.

Драматургові також було вказано на ряд хибних місць, які потребують деякої переробки, виправлень.

В секції дитячої літератури СРПУ. Відбулася нарада київських письменників, що пишуть для дітей, за участю голови спілки радянських письменників України тов. Сенченка та директора Дитвидаву України тов. Барун. В нараді взяли участь письменники Петро Панч, Олександр Копиленко, М. Даниель, Л. Квітко. Нарада схвалила пропозицію скликати в серпні нараду письменників України з питань дитячої літератури. В Харкові вже почали готуватися до наради—відбулися творчі вечори окремих дитячих письменників, проведено обговорення окремих творів по школах, загонах. Нарада також схвалила пропозицію організувати ближчим часом творчу зустріч дитячих письменників України з дитячими письменниками РСФРР.

Утворено українську редколегію

альманахів творчості дитячих письменників СРСР, що виходять у Москві за загальною редакцією М. Горького. Редколегію затверджено в такому складі: тт. Панч, Копиленко, Тичина, Квітко, Забіла, Барун.

Нарада схвалила пропозицію про організацію українського літературного конкурсу на кращу книжку для дітей, що вийшла протягом останніх трьох років після постанови ЦК ВКП(б) від 23 квітня 1932 року.

Конкурс пристосовано до вісімнадцятих роковин Жовтня.

Нарада схвалила ініціативу Дитвидаву організувати фонд в сумі 20.000 крб. для творчих подорожів дитячих письменників та цілий ряд інших заходів щодо поліпшення матеріально-творчих умов дитячих письменників.

Нарада молодих письменників. В правлінні спілки радянських письменників України під головуванням А. Г. Сенченка відбулася нарада молодих письменників. На нараді присутні були також поет академік П. Г. Тичина, голова літературної комісії УАМЛІН'у С. Б. Шупак, директор Держлітвидаву Н. Д. Чередник.

Голова правління СРПУ тов. А. Г. Сенченко у вступному слові накреслив ряд питань, які мала обговорити нарада.

— Особливу увагу треба приділити,— говорив тов. Сенченко,— питанню розгортання творчої роботи серед молодих письменників, створення справді ділової, творчої атмосфери, питанню ліквідації будьяких решток групівщини, безпринципних чвар, виявлення й усунення спільними силами всіх хиб, перешкод, що заважають успішному зростанню молодих кадрів радянської літератури.

В обговоренні накреслених тов. Сенченко питань взяли участь тт. Пронь, Смілянський, Колесник, Каган, Шиян, Рибак, Вільховий, Мельник, Белевіч, Чигирин, Гудим, Собко, Саченко та директор Держлітвидаву Н. Д. Чередник.

Товариші розповіли про свою творчу роботу, про творчі плани надалі. Багато товаришів справедливо нарікали на погану (до зміни керівництва) роботу правління спілки радянських письменників України над

виращуванням молодих кадрів радянських літераторів. Скаржилися на неуважне ставлення критики до творчості початкуючих авторів. Розповіли про шкідницьку, контрреволюційну роботу українських націоналістів, що намагалися (і часто - густо не без успіху) глушити молоді пролетарські кадри, намагалися перетягти на свій бік хиткі, нестійкі елементи.

Підводячи підсумки наради, тов. Сенченко відзначив потребу систематично скликати наради—творчі зустрічі молодих письменників як поміж собою, так і з старшими своїми колегами по роботі. Тов. Сенченко повідомив також про ряд заходів, які намічає ближчим часом здійснити правління СРПУ з метою пошкваллення роботи серед молодих письменницьких кадрів, а саме: створення спеціального фонду в 50 тис. крб. для стимулювання творчої роботи молодих письменників, організація творчих відпусток, творчих подорожей, поліпшення житлових умов тощо.

На нараді висловлено також думку про скликання ближчим часом при правлінні СРПУ спеціальної творчої наради молодих критиків.

Вечір новели. У столичному Будинку літератури в середині травня відбувся перший вечір новели. Письменник А. Добровольський прочитав новелу „Людина під каштанами“, П. Мельник — новели „Молодість“ і „Золотий перстень“.

В обговоренні взяли участь тт. Патяк, Пронь, Шиян, Ярошенко, Новицький, Воскресенко, Кондратенко і інші.

Правління спілки радянських письменників України такі вечори завело в план своєї систематичної роботи.

Зустріч письменника Ронча з радянськими письменниками. У спілці радянських письменників України відбулася зустріч письменників з американським єврейським революційним письменником І. А. Рончем, який відвідав у травні Київ.

У великій промові письменник Ронч докладно розповів про становище революційної літератури в Америці.

На зустрічі читали свої твори тт. Гофштейн, Фефер, Квітко, Резнік, Та-

лаєвський, Гарцман, Тичина, Дріз-Діамант.

Письменники в Каневі. Недавно бригада українських радянських письменників — Іван Кулик, Микола Бажан, Сава Голованівський — завітала до Канева. З піднесенням зустріли трудящі Канівщини бригаду. На організованому вечорі райпарт-актив, пропагандисти, парторги, студенти, учні з величезною увагою за слухали доповідь товариша Кулика про підсумки з'їзду радянських письменників.

Письменники читали свої твори: уривки з поеми „Кіров“ — Микола Бажан, „Марія“ і „Парад на Червоному майдані“ — Сава Голованівський, „Пісня про нашу батьківщину“ і „Пісня про Щорсову славу“ — Іван Кулик.

Виступи письменників викликали жваві обговорення.

Редакція районної газети „Соціалістична перемога“ на відзнаку прибуття бригади письменників до Канева організувала своїх письменників початківців і випустила першу літературну сторінку, яку надалі випускатиме щомісяця. При редакції організовано літературний гурток. Такі ж гуртки організовуються й по великих колгоспах району.

Харківська секція перекладачів. З метою створення організованого об'єднання харківських перекладачів, які, до речі, на Україні становлять найбільший осередок перекладачів, з метою підвищення якості роботи і кваліфікації, при харківському обласному правлінні спілки письменників створено секцію перекладачів. Секція об'єднує як професіоналів-перекладачів, так і письменників, що мають уже певний досвід у перекладницькій справі.

Секція перекладачів накреслила широкій план роботи. До систематичної роботи секції заведено творчі вечори перекладачів.

Ряд творчих вечорів передбачається присвятити методиці перекладів, стилістиці, лексиці тощо.

Восени при секції мають організувати курси чужоземних мов.

В Дніпропетровській організації письменників. В

другій половині травня відбулися широкі збори письменників Дніпропетровську разом з активом літературних гуртків. На цих зборах було заслухано інформацію про останній пленум спілки радянських письменників України та, зокрема, про виступи на пленумі тт. Косіора, Постишева і Любченка.

Ці збори і взагалі робота дніпропетровської організації письменників за останній час показали, що організація зростає і мужніє. Вона розгорнула велику творчу роботу. З ініціативи обкому КП(б)У розгорнуто колективну роботу над готуванням книги про знатних людей Дніпропетровщини. В цю роботу включилися тт. Альбертон, Минько, Строковський, Ахматов, Бейлінов, Харламов, Фрайман, Шпота, Мусіак, Роздольський та інші.

Розпочато збирання матеріалів для колективної роботи — книги, присвяченої розгромаві Врангеля.

Розгорнуто також велику роботу по готуванню до 20-х роковин Жовтня. Передбачається зібрати фольклорний матеріал. Ряд письменників поклав присвятити останні два роки роботи над великими романами.

Роблячи практичні висновки з останнього пленуму спілки радянських письменників України, дніпропетровська організація письменників тепер приділяє особливу увагу роботі над собою і роботі з молодими письменниками-літгуртківцями. В Дніпропетровську організовано кабінет письменника-початківця.

Треба сказати, що активізація роботи помітна не тільки в Дніпропетровській обласній організації письменників, а і в ряді районних літературних гуртків. Особливо успішно працює гурток у Мелітополі.

Літературні вечори на квартирах шахтарів проведені в Горлівці. Вечір, присвячений творчості Чехова, відбувся на квартирі вибійника Денисенка, некрасовський вечір — у вибійника Артюхова.

Історія української літератури Згідно з постановою ЦК КП(б)У до 1 січня 1936 року буде виготовлено до друку перший том „Історії української літератури“.

присвячений літературі дожовтневого періоду. Книга розрахована на слухачів вищих навчальних закладів.

Авторський колектив для укладання історії організовано при УАМЛІНІ.

Великий збірник українських народних пісень. В найближчому часі вийде в світ накладом Державного літературного видавництва великий збірник українських народних пісень.

В збірнику такі розділи: пісні про кріпацтво; про наймитство; про рекрутчину; про чумацтво; побутові пісні; про долю жінки; про кохання; жартівливі і сатиричні пісні і пісні з творів Шевченка.

Всіх пісень у збірнику — 407, кожна з нотами.

Загальна редакція збірника — А. А. Хвилі, заступника народного комісара освіти УСРР.

Цінна знахідка. Міська бібліотека в Глухові виявила в своєму книгосховищі збірку творів відомого російського письменника О. М. Радішева, видання 1872 року.

Ця збірка містить повний текст „Путешествие из Петербурга в Москву“, кілька листів і нарисів, портрет автора та статтю П'ятовського про життя і твори Радішева. Книжка була надрукована 1872 року, але весь тираж царські цензори затримали і знищили. Примірник, знайдений в Глухові, зберігся випадково. Він становить велику бібліографічну цінність.

Комітет для побудування пам'ятника Шевченкові в Києві. Для керівництва будівництвом пам'ятника Т. Г. Шевченкові в Києві Рада народних комісарів УСРР утворила при РНК комітет у складі тт. І. С. Шелехеса (голова), В. П. Затонського, З. С. Ашрафяна, А. А. Хвилі, М. С. Василенка та Р. Р. Петрушанського.

Нова єврейська газета, У Вінниці з 1 червня ц. р. почала виходити нова єврейська газета під назвою „Proletarische Emes“ („Пролетарська Правда“), — орган обкому КП(б)У і обласного виконавчого комітету.

Газета виходить 15 разів на місяць.

МУЗИКА

Запис на звукову плівку української народної пісні. Кращі зразки української народної творчості записані на звукову плівку — таке основне завдання бригади московської фабрики звукозапису Всесоюзного радіокомітету. До 1 травня бригада фабрики звукозапису записала понад 200 творів.

Бригада вже записала дуже багато цікавих виступів, зокрема: державної капели „Думка“, єврейського вокального ансамблю, державної капели бандуристів, театралізованого жіночого хорового ансамблю НКО, квартету ім. Леонтовича, самодіяльного хору ЦК залізничників, колективу сопілкарів-колгоспників с. Хоробрич (Чернігівщина), хору робітників Київського заводу „Ленкузня“, сліпця-лірника Облічепка, народних артистів Литвиненко-Вольгемут, Донця, Гната Юри і заслужених артистів Паторжинського, Борисоглібської, Барвінської, Ватулі та інших поетів — Тичини, Бажана та інших.

Показовий концерт симфонічного оркестру столичної консерваторії. Цього року радянська суспільність відзначила 125-ті роковини дня народження великого композитора Німеччини Роберта Шумана (1810—1856 рр.).

Столична консерваторія відзначила цю річницю своїм показовим концертом симфонічного оркестру, виконавши наймонументальніші твори композитора: симфонію № 4 та „Манфред“ — музика до драматичної поеми Байрона.

Роберт Шуман був найвиразнішим представником романтизму в музиці. Гніт „гнусної пруської дійсності“ (Маркс) особливо гостро відчував композитор, і вся його бурхлива музична діяльність була своєрідним виявом протесту. Але через свою класову обмеженість Шуман не зміг усвідомити суперечностей реальної дійсності, не зміг зрозуміти революційної ролі пролетаріату, який робив уже тоді перші революційні кроки 1848—1849 рр.

В його бурхливій, повній напруження і драматизму творчості весь час брешуть мотиви розчарування, безсилля й самотності. Світогляд Шу-

мана найяскравіше відбився саме в „Манфреді“, де найбільше звучать мотиви розчарування гордої індивідуальності, повної марних шукань, сильною настільки, щоб проклясти небесних богів та духів, і цілком безсило, щоб знайти дорогу до щастя в реальному житті.

Цей концерт був не лише показовим. Він був першим серйозним виступом симфонічного оркестру столичної консерваторії і становить значне явище в музичному житті столиці.

Зустріч на чскладу гарнізону й композиторів з Р. М. Глієром. В травні відбулися авторський концерт і зустріч на чскладу Харківського гарнізону і композиторів з Р. М. Глієром. Державний симфонічний оркестр виконав під управлінням композитора Глієра увертюру до його опери „Шах Сенем“, а потім уривки з „Українського концертино“ Клебанова і балет „Мишанин з Тоскани“ Нахабіна. Уривки оркестр виконував під управлінням авторів цих творів.

Новий балет. Композитор В. Костенко написав новий балет „Саїд“ („Оживлений степ“) за „Романом Міжгір'я“ Івана Ле.

У балеті відображається соціалістичне будівництво в Узбекистані, боротьба за новий побут і розквітавання узбекської жінки.

В балеті широко використано узбекські народні пісні і танкові мелодії.

Конкурс на дитячу пісню. ЦК ВЛКСМ оголосив Всесоюзний конкурс композиторів і поетів на дитячу та піонерську пісню. Встановлено 18 премій для поетів і композиторів, що подадуть найкращі текст і музику пісень для дітей дошкільного віку, жовтень і піонерів. Перших премій встановлено шість — по 3 тис. крб. кожна, других — теж шість по 2 тис. крб. кожна, третіх — теж шість по 1 тис. крб.

Конкурс закінчиться 1 грудня 1935 року.

У вседонецькому музичному технікумі виховуються

кадри талановитих музик і співців, навчається 170 шахтарів, металургів, залізничників, колгоспників. Хорошу успішність має по класу фортепіано робітниця скляного заводу Н. Гера-

симова, колгоспник Шкіренко — по класу гобоя, робітник Левченко — по класу віолончелі. Син робітника залізничника Кальніш пише невеликі музичні п'єси.

ТЕАТР

Літні театральні гастролі. Народний комісаріат освіти запланував провести під час приїзду до УСРР великих театрів братніх республік ряд лекцій і творчих зустрічей для підвищення кваліфікації українських акторів і обміну досвідом.

Влітку цього року на Україну приїдуть: МХАТ-2 — до Києва та на Донбас, „Новий театр“ — до Одеси та Вінниці, „Реалістичний театр“ — до Києва і Дніпропетровська, театр ім. М. Йерхольда — до Харкова й Одеси. Дніпропетровськ відвідають також театри: ім. Немировича-Данченка, Вахтангова і Камерний театр.

Перший білоруський театр приїде на гастролі до Києва, Харкова та Одеси. Воронізький драматичний театр — до Харкова. Театральна студія ім. Ермолрової (Москва) гастролуватиме на Харківщині та в Донбасі.

Ленінградський Мюзік-холл відвідає Київ.

Українські столичні театри влітку цього року гастролуватимуть по містах України і братніх республіках. Театр ім. Шевченка (кол. „Березіль“) поїде до Кривого Рога, Запоріжжя та на Донбас. Київський єврейський театр — до Харкова та Вінниці. Театр ім. Франка — до Чернігова. До Харкова, Одеси, Дніпропетровська та Вінницької області виїде на гастролі всеукраїнський польський театр. У серпні цей театр поїде на гастролі до Білорусі.

Юбілей народного артиста П. К. Саксаганського. В травні радянська громадськість урочисто відзначила юбілей корифея українського театру Панаса Карповича Саксаганського.

12 травня в Києві постановою найпопулярнішої, найстарішої української п'єси „Наталка Полтавка“ з участю юбіляра та урочистим вечором відзначено 75 років життя та 50 років театральної діяльності народного артиста УСРР П. К. Саксаганського.

Ця вистава в Київському академічному театрі опери й балету обернулася на могутню демонстрацію тріумфу української радянської культури.

Театр був ушерть повний трудящими столиці. На спектаклі були присутні: тт. Косіор, Постишев, Любченко, Балицький, Якір, Затонський, Шелехес, Андреев, Ашрафян, Дубовий, Хвиля, Василенко, Петрушанський, Карпов, відповідальні працівники центральних, обласних та міських партійних, радянських організацій, робітники, вчені, письменники, артисти. Були присутні також найстарші сотовариші й друзі Панаса Карповича Саксаганського, видатні діячі українського соціалістичного мистецтва, що прибули на юбілей з усіх міст України.

З особливою увагою дивились п'єсу „Наталка Полтавка“. Ролі виконували учні й друзі юбіляра: народний артист республіки Донець (Виборний), заслужений артист республіки Бучма (Возний), народна артистка республіки Литвиненко-Вольгемут (Наталка), Петрусенко (Наталка), Ріжок (Петро), Яковенко (Микола), Тобілевич (Терпелиха) та юбіляр Саксаганський (Возний).

Гру цих кращих, найстаріших акторів українського театру аудиторія щиро й рясно обдаровувала тривалими оплесками. А найбільшого піднесення дійшов зал у третій дії, коли на сцену вийшов у ролі Возного, як і десятки років тому, П. К. Саксаганський. Цей вихід зал зустрів бурхливою овацією. Оркестр грав туш. Всі, стоячи, дружини, тривалими оплесками, привітними вигукми вітали того, хто 50 років віддав українському театрові, вітали Панаса Карповича Саксаганського.

Після вистави тут же в театрі відбулося урочисте засідання юбілейного комітету. На сцені президія та члени юбілейного комітету і делегації від театрів. У кріслі юбіляр.

Голова юбілейного комітету, народ-

ний комісар освіти тов. Затонський В. П., вітаючи Панаса Карповича Саксаганського, оголошує ухвалу союзного уряду про нагородження його за великі заслуги в розвитку українського театру орденом Трудового Червоного прапора, та ухвалу українського уряду про грошову премію в 10 тис. карбованців.

Від робітників і колгоспників Київщини юбіляра вітав заступник голови Київської міськради тов. Межуев.

Від ЦК спілки працівників мистецтва СРСР та від театральних працівників УСРР з вітанням виступив народний артист республіки Гнат Юра.

Від артистів — вихованців П. К. Саксаганського вітала артистка Петрусенко, що свою теплу промову закінчила словами: „Слава тобі, корифею першого українського театру!“ і поцілувала свого вчителя.

Тов. Микитенко, передаючи вітання юбілярові від імени спілки радянських письменників України, говорив про громадсько-мистецьке значення діяльності Панаса Карповича Саксаганського і про завдання радянського мистецького фронту, так ясно визначені в промовах тт. Косіора, Постішева й Любченка на пленумі спілки письменників.

Вітали дідуся Саксаганського і юні піонери — делегати дитячих театральних студій та Палацу піонерів і жовтєнат.

На ім'я юбілейного комітету надійшло багато привітань. Оголошено привітальні телеграми від МХАТ СРСР ім. М. Горького, МХАТ 2, родини українського композитора Лисенка, московського театального товариства, від театру ім. Шевченка, Заньковецької і інших.

Всесоюзний радіокомітет вітав юбіляра спеціальним концертом. В зал театру було включено Москву. Біля мікрофону народна артистка Нежданова, Козловський, Головін та інші вітали юбіляра виконанням оперових уривків („Запорожець за Дунаєм“ та ін.).

Тривалі оплески всіх присутніх відкрили це вітання від соціалістичної Москви.

Схвилюваний юбіляр не в силі сам особисто відповісти на всі привітання. Він передає заслуженому

артистові республіки Паторжинському прочитати свій лист — відповідь на привітання.

„Во дни фельдфебеля царя, капрал его Дрентельн Украиной правил и был уверен, что Украиня нет, не было и не будет и что мы сектанты.

— Але життя показало інше...

... я заглядаю в далечинь,— пише далі П. К. Саксаганський,— бачу на обрії зелені луки, укріті розкішними квітами, половіе жито, колоситься пшениця сам-сто. І хоч не мені бути першим в ряді косарів на цих широких полях, та я не хочу помирати. Я хочу жити й радіти разом з вами буйному розвитку культурного життя нашої радянської країни.

Хай живе рідне мистецтво!

Хай живуть проводирі радянської влади!

Хай живе вождь і проводир світового пролетаріату Великий Сталін!“

Присутні овацією відповідають на лист-відповідь Саксаганського. Всі встають. Оркестр виконує „Інтернаціонал“.

Після урочистого засідання юбілейного комітету відбувся великий концерт української народної пісні на честь юбіляра. Концерт відкрив народний артист республіки Гнат Юра. У концерті брали участь артисти харківського та київського театрів опери і балету, заслужена капела „Думка“ та капела бандуристів. У супроводі симфонічного ансамблю, за керівництвом заслуженого артиста республіки Йориша, артистка Зоя Гайдай виконала „Ой одна я одна“, артистка Петрусенко виконала пісні: „Там де Янтра круто в'ється“ та „Гандзя“. Артисти Паторжинський і Литвиненко-Вольгемут виконали дует з опери „Запорожець за Дунаєм“.

Ряд українських народних пісень виконали заслужена капела республіки „Думка“ за керівництвом заслуженого артиста республіки Нестора Городовенка та капела бандуристів під керівництвом проф. Михайлова.

Роковини смерті фундатора українського побутового театру. Цього року — 24 квітня — вийшли двадцять п'ять роковин з дня смерті фундатора українського побутового театру Марка Лукича Кропивницького.

Марко Лукич Кропивницький народився 25 квітня 1840 року в селі Бешбайраках на Херсонщині. З причин родинних обставин п'ятирічного хлопця Марка видають до рідної баби в м. Бобринець, теж на Херсонщині. Тут він виростає. Тут же він — Марко Кропивницький — і почав свою артистичну кар'єру в аматорських виставах.

В м. Бобринці Марко Кропивницький 1856 року скінчив повітову школу, потім був у гімназії до 7 класу, а далі вступив до університету в Києві на юридичний факультет вільним слухачем, бо не мав атестату зрілості, щоб бути дійсним студентом. Університету він не скінчив, бо його більше цікавила сцена, ніж юридичні науки й судові справи.

Але ще довго йому довелося чекати здійснення своїх мрій про справжню сцену та артистичну діяльність. В ті часи — часи царизму — Кропивницький мав змогу лише іноді виступати в аматорських виставах або гастролях деяких провінціальних труп „руско-малоросийской драмы“, виконуючи роль Стецька в п'єсі „Сватання на Гончарівці“, або ролі в російських водевілях.

Тільки 1882 року Кропивницький стає на чолі першої української трупи, яку він зібрав у м. Єлисаветі (нині Кірово). До складу цієї трупи увійшли славетні українські артисти: Заньковецька, Сакаганський, Садовський, Карпенко - Карий, Затиркевич та інші. Ця трупа, як відомо, мала великий успіх як по всіх містах України, так і в Москві, тодішньому Петербурзі, та навіть і за кордоном, куди вона їздила гастролювати. Кропивницький здобув тоді велику славу чудового артиста й режисера. До всього того Кропивницький ще здобув собі славу як і письменник - драматург. Він написав до півсотні драматичних творів. Кращі з них — „Глитай“, „Дві сім'ї“, „Скрутна доба“, „По ревізії“, „Пошились у дурні“ і інші та низка дитячих п'єс.

Помер Кропивницький 24 квітня 1910 року, несподівано в дорозі у вагоні, коли він повертався з Одеси додому.

Лікар констатував кровозлив у мозок, і його вже мертвого було привезено на Харківщину, де пере-

бувала на хуторі його сім'я (поблизу Харкова). Поховано його на Харківському міському цвинтарі, де згодом було поставлено пам'ятника.

На відзнаку роковин смерті Марка Кропивницького. На відзнаку двадцять п'ятих роковин з дня смерті українського славетного артиста, режисера і драматурга Марка Лукича Кропивницького Державне літературне видавництво видає одномісний його творів.

Театр „Березіль“ перейменовано. Колектив театру „Березіль“ і шеф театру завод ХПЗ порушили клопотання перед Народним комісаріатом освіти про перейменування театру „Березіль“ на „Український драматичний театр ім. Т. Г. Шевченка“.

Народний Комісаріат освіти клопотання задовольнив. Віднині театр називається: „Драматичний театр ім. Шевченка“.

Столичний театр для дітей. 24 травня в Києві відкрито новий зразковий театр юного глядача, створений з ініціативи товариша Постишева. Відкриття цього театру обернулося на загальне свято столичної дітвори, що одержала в центрі міста прекрасно устатковане і добре оформлене приміщення для культурної роботи.

На урочистому відкритті театру були присутні члени Політбюро ЦК КП(б)У і уряду: тт. Косіор, Постишев, Любченко, Шелехес, Затонський, Андреев, Хвиля і представники партійних, професійних і радянських організацій, працівники науки, мистецтва, літератури, делегації від заводів, шкіл і піонерських організацій. Понад 200 місць займали в партері школярі — кращі ударники учби.

Піонери вітали керівників Української радянської республіки, що перебували в урядовій ложі, і піднесли їм квіти.

Театр одержав понад 100 привітань з усіх кінців Союзу, в тому числі від Московського театру для дітей, Ленінградського й Тифліського театрів юного глядача.

У день відкриття театру йшла п'єса Мольєра „Міщанин у дворян-

стві". В репературі театру — „Продовження буде“, „Бунтівники“, „Недоросток“. Для дітей дошкільного віку працює ляльковий театр.

Літні гастролі харківських театрів. Переважна більшість харківських театрів у травні закінчила свій зимовий сезон. Театр ім. Шевченка (колишній „Березіль“) далі гастролюватиме в Полтаві, Луганську й Дніпропетровську.

Театр революції запрошено до Во-

ронежа. Він поставить там п'єси: „Маруся Шурай“, „Після балу“, „Хороше життя“, „Лівчата нашої країни“.

Театр робітничої молоді в повному складі виїздить на гастролі до Севастополя. Там він покаже бійцям Чорноморського флоту: „Чудесний сплав“, „Чужа дитина“, „Продовження буде“.

Театр музкомедії виїздить на гастролі до Миколаєва, Одеси та Києва.

К І Н О

Над чим працює режисер-орденоносець Ол. Довженко. Режисер-орденоносець Ол. Довженко тепер у Москві закінчує фільмувати картину „Аероград“. Після цього тов. Довженко розпочне роботу над картиною „Український Чапаєв“.

Для закінчення „Аерограда“ лишиться зняти останній павільйон і великий „льотний“ епізод. Останньому режисер надає великого значення, бо його треба зробити з найбільшою виразністю і художньою силою.

Музику для „Аерограда“ пише композитор Ковалевський.

„Аероград“ буде цілком закінчений і зданий у першій декаді вересня цього року.

Після того, як ця картина буде здана, режисер Ол. Довженко остаточно повернеться до роботи на київській кінофабриці, де і розпочне працю над картиною про М. Щорса.

Величезна кількість історичного матеріалу про Щорса, яка надійшла від його соратників з усіх кінців Союзу, і виключна яскравість та багатство цього матеріалу дають цілковиту підставу сподіватися, що у вересні цього року сценарій буде цілком готовий.

Сценарій для фільму про Щорса писатимуть Вс. Вишневський і Ол. Довженко.

Величезної сили відгук у масах, який прокотився по країні, у відповідь на ініціативу щодо створення картини про М. Щорса, і надзвичайна увага до цієї справи з боку

ЦК КП(б)У — все це дає йому, як заявив Ол. Довженко, великі сили і натхнення для творчої роботи.

Фільмування картини про Щорса відбуватиметься цієї зими і триватиме також улітку 1936 року.

Одночасно з роботою над цим фільмом Ол. Довженко працюватиме над вихованням молодих режисерських кадрів української радянської кінематографії: готуватиме асистентів для своєї групи, а також викладатиме режисерські дисципліни в українському Інституті кінематографії.

Нові фільми київської кінофабрики. Група режисера Лукова знімає в Донбасі натурні сцени фільму „Я люблю“ за романом Авдеєнка. У червні група приїде до Києва, де для неї тепер будують декорації робітничого селища дореволюційного Донбаса — „Собачієки“. Селище будуватиме в Києві на Глибочиці. Картину мають закінчити в листопаді цього року.

Група режисера Урінова знімає тепер у Пятигорську натурні сцени фільма „Найсолодший польот“. Потім група переїде до Ленінграда знімати сцени з муштрованим конем, одним із персонажів фільма. Цю картину мають закінчити в жовтні цього року.

На фабриці закінчено виробництво дитячого звукового фільма „Дивний сад“, який показує юних талантів радянської країни. Режисер фільма — Франкель, сценарій — Заца.

ОБРАЗОТВОРЧЕ МИСТЕЦТВО

Преміювання кращих праць на VI Всеукраїнській художній виставці. Рада народних комісарів України визнала, що шоста Всеукраїнська художня виставка демонструє значні досягнення в роботі художників, скульпторів та графіків України.

Готування до виставки сприяло піднесенню творчої активності митців на образотворчому фронті за показ нашої соціалістичної дійсності та історії громадянської війни.

Для дальшого стимулювання роботи художників, скульпторів та графіків України Рада народних комісарів виділила 50 тис. крб. на преміювання кращих художніх праць. Встановлено 9 перших премій по 1.500 крб., 18 других по 1.000 крб. і 25 третіх—по 700 крб. кожна.

Франс Мазерель в Харкові. Харків відвідав відомий революційний художник Бельгії Франс Мазерель. Мазерель — найвидатніший представник західного революційного мистецтва, активний член асоціації революційних письменників і художників Франції, керівник секції образотворчого мистецтва.

Широку популярність художник придбав в роки імперіалістичної війни своїми антивоєнними „політичними рисунками“ в газеті „La Faille“ і альбомами гравюр на дереві „Мертві промовляють“ (1917 р.). В цих творах з великою силою висловлено протест проти війни, імперіалістичної ризанини. Слідом за цим Мазерель дав прекрасні серії гравюр на дереві, об'єднаних одною темою соціального гніву і протесту проти капіталізму.

В Харкові Франс Мазерель в супроводі групи харківських художників оглянув проект пам'ятника Тевелеву, галерею картин Т. Г. Шевченка, пам'ятник Шевченкові, фрески Червонозаводського театру, Держпром тощо.

Майстерня юного художника. Відділ художнього виховання Палацу піонерів (Харків) і оргкомітет Спільки радянських художників та скульпторів розгорнув велику роботу по вихованню молодих кадрів. Цю роботу розпочато з виставки молодих художників. 15 тисяч школярів взяли участь у готуванні до виставки.

13 травня в Палаці піонерів відбулася перша зустріч старих майстрів — художників і скульпторів — з молодістю зміною.

Тепло і бадьоро пройшла зустріч. Виступали художники тт. Шульга, Касіяна, Страхов, Прохоров, Сімонов, Щеглов. Вони розповіли дітям, яке важке було за дореволюційних часів життя молодій людині, що прагнула до знань, літератури, малярства. Виступали й представники молодії зміни—піонер Чеврін, юний скульптор Чернієнко. Вони палко дякували художників за цю зустріч і участь в роботі відділу художнього виховання Палацу піонерів. Юні художники й старі майстри домовились про систематичні такі зустрічі, а також про екскурсії молоді до майстерень художників.

Література з питань образотворчого мистецтва. Видавництво „Мистецтво“ цього року накреслило випустити в 2,5 разів більше продукції, ніж попереднього, 1934 року.

По групі образотворчого мистецтва заплановано видати монографії: про відомого сучасного революційного художника Німеччини Гросса та про революційне мистецтво у капіталістичних країнах. Передбачено видати 5 популярних книжок з окремих питань образотворчого мистецтва та 4 номери альманаху „Образотворче мистецтво“.

Крім того, буде видалена серія художньо-літературних плакатів.

НАУКА

Сесія Української психоневрологічної академії. У травні в Харкові відбулася п'ята сесія Української психоневрологічної

академії, на якій, крім виступів співробітників академії, були виступи ряду доповідачів з Академії наук СРСР, Всесоюзного інституту експе-

риментальної медицини, Білоруської академії наук і ряду клінік Ленінграда, Москви, Казані, Іванова.

Сесія пройшла на високому теоретичному рівні. Вона висвітлювала ряд питань моторики (вчення про рухові акти) людей, про їх основні закони, про особливості рухових актів у дитини. Всього було заслухано 35 доповідей. Були показані нові методи в дослідженні рухових актів людини, виникання імпульсів до них у мозку, виникання біоелектричних явищ у мозку людини, різних залежностей від того, в якому центрі мозку вони виникають.

Останнє засідання було цілком присвячене питанню про зв'язок рухових проблем людини з психічним життям. Подано цікаві відомості про міміку при душевних захворюваннях, що полегшують визначення діагнозу. Нарешті, оголошено цікаві факти про зміну міміки, в зв'язку з віком дітей.

Найближча, вереснева, сесія Академії буде присвячена вегетативній нервовій системі.

Делегація молодих вчених відвідала секретаря харківського обкому КП(б)У тов. Демченка М. Н. В другій половині травня в Харкові відбулася перша обласна конференція молодих учених. Після закінчення робіт конференції 30 травня секретар обласного партійного комітету КП(б)У тов. Демченко прийняв делегацію конференції молодих учених. На прийомі були присутні завідувач відділу культури й пропаганди ленінізму ЦК КП(б)У тов. Ашрафян і зав. відділу культури й пропаганди ленінізму харківського обкому тов. Ніколаєв.

Делегати, тепло й привітно зустрінуті тов. Демченком, склали від імені конференції подяку Центральному й обласному комітетам партії і Миколі Нестеровичу Демченкові за ініціативу скликання першого зльоту молодих учених, поділились своїми успіхами в різних галузях науки й розповіли про хиби в своїй роботі.

Академік Семковський і заслужений професор Маковський розповіли про те загальне піднесення, з яким пройшла вся робота конференції, про творчий ентузіазм, що пройняв

усіх її учасників. Молоді вчені: професор Францевич, Білик, доктор Хастович, проф. Вальтер, проф. Райгородський, проф. Бурдун і інші розповіли тт. Демченкові, Ашрафянові й Ніколаєву про останні свої праці. Молода наукова співробітниця тов. Ситник коротко висловила одну-стайну думку всіх учасників конференції про те велике й радісне почуття високої відповідальності, яке викликано у всіх, як молодих, так і старих учених, прекрасною промовою товариша Сталіна на випуску слухачів академії Червоної армії 4 травня. Делегатам відповів тов. Ашрафян, який, вітаючи зростаючу творчу ініціативу молодих учених, вказав на потребу завести всю науково-дослідну роботу до планового річиза.

Під час слова-відповіді до кабінету тов. Демченка зайшов секретар ЦК КП(б)У П. П. Постишев, зустрінутий оплесками всіх учасників делегації.

Проф. Бурдун передав П. П. Постишеву привітальну телеграму, ухвалену конференцією молодих учених.

Тов. Демченко в короткому слові висловив своє задоволення з того піднесення творчого ентузіазму, що його викликала конференція у всіх її учасників, і висловив своє палке побажання, щоб наукова думка джерелом була на благо партії, на благо народів і щоб молоді вчені йшли вперед і зростали.

Виставка Інституту матеріальної культури. В Інституті матеріальної культури УАН відкрито виставку матеріалів польових експедицій інституту. На виставці є експонати з історії родового суспільства на Україні, періоду так званих „юних стоянок“—Кирилівської стоянки в Києві, Мізінської стоянки та інших; з історії матеріальної культури родового та феодального суспільства (київська Русь X—XIII століття).

Серед експонатів—численні й різноманітні рештки давнього матеріального побуту й речі, знайдені під час розкопки Михайлівського монастиря.

Крім того, на виставці є етнографічні матеріали, які характеризують побут шахтарів Донбаса і сучасного радянського села (колективізація та електрифікація).

ПО РЕСПУБЛІКАХ СРСР

РСФРР

Вечір вірменської поезії. В середині травня в Москві з Спілки радянських письменників відбулася зустріч російських письменників з письменниками далекої Вірменії. Вечір відкрив тов. Кіпротін, що вітав дорогих гостей.

Слідом за цим тов. Сімонян, голова Спілки радянських письменників Вірменії, в короткій промові ознайомив збори з характером творчості національних поетів, що прибули до Москви.

Тов. Азат Вштуні—з найбільшим виробничим стажем, перший організатор і керівник пролетарських письменників Вірменії. Він багато мандрував по всіх країнах Сходу.

Тов. Алазан, почавши з творів публіцистичного характеру, пізніше взявся до художнього розроблення основних тем нашої дійсності. В центрі його уваги—проблема союзу міста з селом.

Тов. Наїрі Зарян дав прекрасну поему всесоюзного значення „Рушанська скеля“. Поему присвячено колгоспному рухові. Незабаром вона має вийти в російському перекладі в Москві.

Далі дов. Сімонян дав стислу характеристику поетів Гургена Маарі, Норенца, Саряна, Таронці, Вагуни і Агавни.

Закінчив своє слово тов. Сімонян характеристикою поетів Акопа Акопяна і Е. Чаренца.

За цим відбулося читання поезій вірменських поетів. Читали автори, перекладачі і кращі артисти Союзу.

Казакстанська бригада письменників. Бригада ленинградських письменників у складі тт. Соболева, Рождественського, Н. Берзіна, К. Чуковського, І. Лукицького 12 травня виїхала до Казакстана.

Мета подорожі бригади—упорядкування антології поезії до 15-річчя Казакстана. Бригада також добере кращі твори казахських письменників для перекладу на російську мову.

Бригада має добрати твори національного фольклору для збірника „20 років Жовтня“.

Вечір пам'яті Віктора Гюго. 22 травня в Москві Всесоюзне това-

риство культв'язку з закордоном організувало великий вечір, присвячений вшануванню пам'яті великого французького письменника Віктора Гюго.

На вечері були присутні французьке посольство в повному складі на чолі з послом Франції в СРСР п. Шарлем Альфаном, радянські літературознавці, письменники, діячі мистецтва, представники чужоземної й радянської преси.

Вечір відкрив вступним словом, присвяченим Вікторові Гюго, голова товариства зв'язку тов. А. Аросев.

Далі виступив посол Франції п. Альфан, який подякував т. Аросеву за організацію вечора і всіх присутніх за участь „в цій прекрасній маніфестації франко-радянської дружби“. За цим п. Альфан з великим натхненням прочитав з Гюго „Гіми мертвим“ (липень 1830 р.) з циклу „Пісні сутінків“.

Доповідь „Віктор Гюго—поет і громадянин“ зачитав проф. І. Нусінов. Професор Г. Фрідланд подав повідомлення „Похорони Віктора Гюго і царський уряд“, в якому доповідач використав ряд цікавих неопублікованих матеріалів.

Останньою виступила іспанська письменниця п. Нельке (іспанський мистецтвознавець) з повідомленням „Віктор Гюго й іспанська література“.

Вечір закінчився художньою частиною з участю артистів московських театрів.

Концерт міжнародної солідарності. Міжнародне музичне бюро при Об'єднанні революційного театру організувало концерт з творів німецьких і угорських композиторів, вигнаних нині фашизмом з своєї батьківщини. Це була демонстрація висококультурної творчості художників різних напрямків, музика яких тепер приглушена на їх батьківщині уніфікованим барабаним боем.

Вечір відкрив вітальною промовою тов. Пік, що вказав на потребу солідаризації радянських художників з тими кращими представниками мистецтва, що борються за право на волю своїй творчій праці, протиста-

вляючи її всім видам фашистського терору.

На концерті представлені були Курт Вейль—концертною сюїтою з гостро сатиричної „Опери жебраків“ (ця опера йшла і в Москві, в Камерному театрі), Ернст Тох—сонатою для віолончелі і фортепіано; Ганс Ейслер, творець запальних і яскравих масових пісень—кількома хорами; Пауль Армар—пісню про Тельмана; працюючий тепер у Дніпропетровську австрієць Ганс Гауска—пісню ударників; Стефан Вольпе—варіаціями на масову пісню для двох роялів; Герман Рейхенбах—квінтетом для дерев'яних духових; Франц Сабо—симфонетою для оркестру народних інструментів. Цю симфонету московська преса відзначає особливо, як дуже яскравий і своєрідний твір; композитор використав великий досвід західного камерного мистецтва в пристосуванні до народних інструментів.

Добре себе показав хор під управлінням Свешнікова, оркестр під управлінням Амосова, солісти Вестерман, Новогрудський, Дьяков, Гутман і ін.

Це був вечір глибокої міжнародної солідарності і поваги, виявленої радянськими артистами до передових працівників західноєвропейського мистецтва.

Пам'яті Н. А. Римського-Корсакова. Масовий відділ Ленін-

градської ради організовує музей композитора Н. А. Римського-Корсакова.

В музеї будуть зібрані всі матеріали, пов'язані з творчістю композитора (партитури, рукописи, музичні інструменти тощо), а також документи про музичних діячів—сучасників Римського-Корсакова.

Виставка художника Мазереля. 16 травня у Москві в приміщенні державного музею нового західного мистецтва відкрито велику виставку творів видатного бельгійського художника Франса Мазереля.

На виставці виставлено близько ста полотен. Значна частина робіт Мазереля присвячена життю робітників на Заході.

На відкритті виставки були присутні посол Франції п. Альфан з дружиною й дочкою, художники, мистецтвознавці, артисти, письменники і представники радянської та закордонної преси.

Виставка має великий успіх, щодня оглядають її багато відвідувачів.

Нове видання „Русская Правда“. Ленінградський інститут російської літератури Академії наук виготовив до друку „Русскую Правду“, Пестеля—основний документ декабристів. Нове видання „Русской Правды“ буде видруковане за рукописом Пестеля.

БІЛОРУСЬ

На відзнаку юбілею Янки Купали. Правління спілки радянських письменників Білорусі ухвалило спеціальну постанову про відзначення 30-річчя літературної діяльності народного поета республіки Янки Купали.

28 травня 1905 року—день надрукування першого вірша Янки Купали „Мужик“ в газеті „Северо-Западный край“—є початок літературної 30-річної творчої діяльності поета. Масове святкування ухвалено перенести на осінь, розпочавши тепер готування.

Правління спілки письменників порушило перед Держлітвидавом Білорусі питання про видання трьох томів вибраних творів Янки Купали і збірка вибраних творів його єврейською мовою.

Правління звернулося також до державних видавництв РСФРР і України з проханням видати твори поета російською і українською мовами.

Ухвалено також провести два великі літературні вечори—в Москві й Києві.

Бібліотеки організують виставки „Творчий шлях Янки Купали“.

Вечір червоноармійської літератури. В Мінському будинку письменників відбувся перший великий творчий вечір, присвячений червоноармійській літературі. У вечорі взяли участь командири, політпрацівники, редактори полкових багатотиражок, військоре, письменники, вчителі.

В Білоруській військовій окрузі є

до 120 початкуючих письменників з червоноармійців, командирів. Не менше 25 з них вже увійшли до літератури, і їхні твори відомі широкому колу читачів.

Серед червоноармійських письменників варто відзначити Шарапова, Шаповалова, Крапачева, Кручкіна.

На вечорі читали свої твори письменники Глазирін, Сайко, Садовський і інші.

Твори М. Горького білоруською мовою. Державне літературне видавництво Білорусі здало до друку в перекладі на білоруську мову два томи творів Максима Горького. Цього року видавництво видасть 8 томів. До 20-х роковин Жовтневої революції трудящі Білорусі матимуть повну збірку творів Горького білоруською мовою.

Новини кіно. Фабрика „Білдержкіно“ випустила ряд нових німих і звукових кінофільмів. Серед них маємо такі:

„Поліські Робінзони“—дитячий пригодницький фільм за твором білоруського письменника Мавра.

„Повнолітні“—фільм за сценарієм Зельцера на тему про боротьбу комсомолу під час окупації Білорусі німцями.

„Шлях корабля“—звуковий художній фільм за сценарієм Соколова-Микитова, написаним на матеріалі Епрону.

„Земля попереду“—звуковий художній фільм за сценарієм Большінцева на матеріалі меліоративної станції.

Фільми випущено в прокат і демонструються на екранах Білорусі і братніх республік.

САХАЛІН

Десятиріччя Радянського Сахаліна. 1925 року Північний Сахалін був повернений Радянському Союзові. Ранком 14 травня останній японський загін відсалютував радянському війську і залишив Александровську пристань, а другого дня на урочистому мітингу населення захоплено вітало цілковите відновлення радянської влади в північній частині острова.

Почалася робота над відбудованням зруйнованого за час окупації господарства. Піонери соціалістичної будови на острові натрапили на великі труднощі. Тим більші успіхи, з якими Радянський Сахалін приходить до свого десятиріччя.

За порівнянню невеликий відрізок часу на острові створена вугільна, нафтова, лісова, рибна і інші галузі промисловості. Вугільна промисловість була цілком реконструйована. Відкрито ряд нових великих вугільних родовищ. Добування вугілля зрос-

ло за 10 років більше ніж у 10 разів.

Ще інтенсивніше розвивалась нафтова промисловість.

Покладено міцний початок розвитку сільського господарства. „Проклятий сахалінський ґрунт“, зораний більшовиками, став добре родити. Населення має свою картоплю, капусту й іншу городину. Тут вистигають навіть пшениця, овес і ячмінь.

Населення Північного Сахаліна тепер становить близько 100 тисяч чоловік, проти 9½ тис. чол. на початку радянської окупації острова. На острові тепер близько 100 початкових шкіл (раніше їх було 2—3). Навчається понад 14 тис. дітей. Є два постійні театри, багато кіно, клубів, червоних кутків. Рoste радянський актив з тубільців.

За 10 років під керівництвом партії проведена велика робота по освоєнню багатств Радянського Сахаліна. Попереду ще ширші перспективи розвитку цього міцного форпосту соціалізму на Далекому Сході.

ЗА КОРДОНОМ

АМЕРИКА

Перший з'їзд революційних письменників Америки. В Нью-Йорку з величезним піднесенням пройшов перший з'їзд революційних письменників. На з'їзд при-

було понад 200 делегатів із різних частин Америки. 20 делегатів надіслали негритянські письменники, 4 делегати репрезентували Мексику, серед них Джосе Манчісдор. Від Куби при-

сутня була письменниця Лолой де ля Торієнте, від єврейської літератури поет Мойше Надір, від німецьких революційних письменників відомий драматург Фрідріх Вольф. Навіть Японія була репрезентована однією жінкою - письменницею.

На з'їзді і в окремих комісіях відбулося біля 30 доповідей. Після кожної доповіді відбувалось обговорення.

З головних доповідей треба відзначити такі: Ерл Бравдер — „Політична позиція сучасних письменників“; Волдо Френк — „Революційний письменник і його значення“; Малколм Ковлей — „Що може дати письменникові робітничий рух“; Ленгстон Хюз — „Негритянська поезія“; Фрідріх Вольф — „Письменники при фашизмі“; Мойше Надір — „Письменники-емігранти і їхнє відношення до робітничого руху“; Майкл Голд — „Робітничі письменники“.

На з'їзд прибули з усіх кінців Америки поети, прозаїки, критики.

З'їзд заснував „Лігу американських письменників“, що увійшла до Міжнародного союзу революційних письменників. На голову ліги обрано письменника Володо Френка.

До виконавчого комітету організації обрані: Кеннет Вейок, Малколм Ков-

лей, Волдо Френк, Джозеф Фрімен, Майкл Голд, Генрі Гарт, Джозефіна Гербст, Гренвіль Гікс, Метю Джозефсон, Альфред Крїмборг, Джон Говард Ловсон, Альберт Мальц, Гарольд Клурман, Евін Сївер, Ісідор Шнайдер, Женеvіль Гаггард, Александер Трахтенберг.

„Куди іде молодь?“ Під таким заголовком професор Колумбійського університету Говард видав книгу, в якій він описує життя американського студентства. Серед двох тисяч студентів у Клівленді він налічив не менш 40 ганстерів (бандитів), 23 сутенери, 50 професіоналів-картярів і шулерів і 80, що мають зв'язки з злочинським елементом. Говард звертає увагу на факт значної участі жінок в злочинах — від 30 до 70%.

Біля 100 студенток є проститутками. Говард підкреслює ненависть студентів до негрів і участь університетської молоді в линчуванні негрів. Особливої уваги заслуговує вказівка Говарда на те, що розклад простерігається виключно серед студентів — виходців з заможних родин.

Молодь з незаможних родин старанно вчиться, заробляючи в той же час собі на життя.

АНГЛІЯ

Радіопересилання на відзнаку 100-х роковин з дня народження поета Вордсворта. В квітні минуло 100 років з дня народження англійського поета, видатного представника „озерної школи“ Вільяма Вордсворта. Цю дату в Англії відзначено оригінальним пересиланням по радіо, а саме: по радіо пересилили по всій Англії і до Америки, Канади спів пташок. Це надзвичайне радіопересилання було організовано з долини в Гросміні, де жив поет.

„Evening Standart“ про постанови п'єс Шекспіра в СРСР. Газета „Evening Standart“ („Вечірній прапор“) відзначає велику кількість постанов п'єс Шекспіра в Радянському Союзі. Газета пише, що в Радянському Союзі тепер ставлять навіть такі твори Шекспіра, які на протязі десятків років не ставилися в Англії. Газета відзначає постанови „Ромео і Джульєтта“

в Театрі революції, „Єгипетські ночі“ в Камерному театрі, „Річард III“ в Ленінграді і особливу постанову „Короля Ліра“ в Державному єврейському театрі в Москві.

Літературні новини. „Жадоба життя“, новий роман англійського письменника Ервіна Стюна, вийшов накладом Джойн Лейна в Лондоні. Матеріалом для цієї книги стала історія життя славного голландського художника Вінсента Ван-Гога.

У видавництві Гетчінсон і К^о в Лондоні вийшла книга С. Тейлора „Біда супутника смерті“. Це повість про голод і злидні. Тейлор описує життя родини англійського безробітного.

Фільм з життя первісного австралійського племені. В Антропологічному інституті недавно демонстрували фільм з життя австралійського племені ворора. Це плем'я користується ще зваярджам

кам'яного віку. На фільмі заснято сцену видобування вогню способом тертя двох полін. Жінки племені во-
рора спеціально вирощують довге

волосся, яке потім використовують як сировину для виготовлення вір-
вов. Фільм є власністю Британського
музею.

Д А Н І Я

Славетні роковини. Цього року минає 130 років від дня народження (1805 р.), 60 років від дня смерті славетного данського поета-романтика Ганса Христіана Андерсена. В історію світової літератури Андерсен ввійшов як автор визначних казок, що прожили століття і мають широку популярність і у дитячого, і у дорослого читача всіх країн.

Андерсен народився в родині бідного шевця в данському місті Одензее. Він учився в школі для бідних, зазнавав жорстоких злиднів, багато переслідувань, одною з причин яких було соціальне походження. Все це знайшло відбиток у творах письменника. Андерсен з великою любов'ю подає життя маленьких бідних людей. Він сміється з тупих, злих і чванливих багатіїв. Співчуття Андерсена завжди на стороні знедолених і зневажених. Проте він — щиро-сердний письменник-гуманіст — не дає належної гострої соціальної сатири. Це ідеаліст, для якого основний вихід — у моральному самовдосконаленні людини. Це — філантроп, якого насамперед цікавить індивідуальне добре діло.

В творчості Андерсена чимало песимізму, але казки Андерсена, що мають своє коріння в народній творчості, чудові своєю образністю, реалізмом, гумором, своєю прекрасною мовою. Вони сповнені любові до трудової людини й викликають співчуття до її злигоднів.

Для радянського читача казки Андерсена цінні як один з найкращих зразків казкової літератури минулого. Для радянських письменників, що працюють у галузі фольклору, творчість Андерсена важлива як матеріал

для критичного освоєння майстерності казки, створеної народом, але літературно опрацьованої письменником.

Юбілей казок Андерсена. У травні минуло 100 років з дня виходу в світ у Копенгагені першої збірки казок славетного поета, майстра казки Ганса Христіана Андерсена. Казки Андерсена, як уже зазначалося, й досі користуються широкою популярністю і перекладені на більшість мов світу.

Книга про найвидатніших данських письменників. Вийшла книга „Сучасні письменники Данії“ Жюля Бомгольдта у видавництві „Fremad“ (Копенгаген). Автор подає характеристики чотирнадцяти сучасних найвидатніших данських письменників.

Протест письменників і кінорежисерів. Літературне журі товариства „Ейдалек“, що працює в тісному контакті з установами Ліги націй, недавно видало золоту медаль італійському фільмові „Сто днів“. Автор сценарія — Муссоліні. Він опрацював для кіно п'єсу Форцано „Наполеон“. Чотири члени названого товариства — данські письменники Андрес Гольм, Свен Борберг, Іенсен і кінорежисер Урбан Гад — заявили протест проти цієї постанови. У протесті говориться, що основна ідея сценарія — мілітаристична і полягає в тому, що коли б Наполеон був диктатором, він не програв би бій під Ватерлоо. Оскільки товариство „Ейдалек“, на думку тих, що підписали протест, мусить боротися за мир, воно не повинно було преміювати фільм „Сто днів“.

ТУРЕЧЧИНА

На шляхах культурного зближення з Радянським Союзом. Недавно (квітень — травень) радянська делегація артистів відвідала Туреччину. До складу делегації

входили: диригент московського академічного Великого театру, народний артист республіки Л. П. Штейнберг, вокалісти — заслужений діяч мистецтва Пірогов, заслужені артистки Барсова,

Максакова, артисти Жаданов, Норцов, балетна пара А. Мессерер і Дудінська, піаніст Оборін, скрипач Давид Острайх, композитор Дм. Шостакович і інші.

Перший же день прибуття радянських артистів до Туреччини був відзначений радісним прийомом у представника Радянського Союзу в Стамбулі т. Орешнікова. У цей же день радянські артисти були на сніданку в клубі артистів стамбульських театрів. Багато привітань, тостів було виголошено на адресу делегації представників стамбульської артистичної громадськості. З тостами-відповідями виступали вокалісти Пірогов, Барсова і композитор Дм. Шостакович.

Перед від'їздом до столиці Турецької республіки — Анкари делегація радянських артистів ознайомилася побіжно з містом Стамбулом.

В Анкарі радянських артистів зустріла радянська колонія на чолі з тов. Караханом. Цього ж дня делегація ознайомилася з пам'ятками Анкари.

Другого дня в радянському повпредстві відбувся прийом для дипломатичного корпусу й турецької громадськості. На прийомі були депутати турецького парламенту, члени уряду. Цього ж вечора відбувся перший концерт — перший триумф радянських артистів. Прем'єр-міністр турецького уряду Ісмет-Іненю знайшов для кожного з тих, що виступали, багато теплих вітальних слів. Тривалі оплески, виклики, вітальні слова міністра кожному з тих, що виступали, були виявом великого захоплення радянським мистецтвом, яке, до речі тут буде сказати, Ісмет-Іненю глибоко й тонко розуміє і цінує.

Наступний концерт був у народному домі „Халк-Еві“. На цьому концерті був присутній президент Турецької республіки Кемаль Ататюрк, міністри турецького уряду і увесь дипломатичний корпус. Крім радянських артистів, виступав турецький оркестр під управлінням народного артиста республіки Штейнберга.

Туркменська сюїта радянського композитора Шехтера у виконанні цього оркестру мала надзвичайний успіх. Крім того, оркестр акомпанував окремим співаком.

Радянські артисти дали 12 концертів в Анкарі. Концерти пройшли в умовах виключної теплоти, хороших і дружніх почуттів та побажань. Однакові почуття дружби й симпатії радянські артисти виявляли до всіх представників турецької громадськості і особливо до студентів консерваторії та вищих навчальних закладів Туреччини, які зустріли артистів не тільки тепло, а й захоплено. Відбулося кілька камерних концертів для студентів консерваторії, на яких виступали інструменталісти — Дм. Шостакович, Лев Оборін і Давид Острайх, вокалісти — Пірогов, Барсова, Норцов, Жаданов, Максакова. Концерти пройшли з небувалим успіхом. Кожен концерт, де б він не відбувався, відвідував прем'єр Ісмет-Іненю.

Особливої уваги заслуговує прийом делегації радянських артистів у міністра внутрішніх справ. Туди прибув і президент республіки Кемаль Ататюрк. Ататюрк розмовляв з кожним членом делегації, розвиваючи свої плани з приводу здійснюваної ним музичної реформи. В Анкарі будуть оперу, провадиться готування до першого спектаклю першої опери, учасниками якої будуть турецькі виконавці. Ататюрк розповів радянським артистам, як він мислить собі прищепити в Туреччині європейську музичну культуру.

Цю розмову було продовжено в літньому палаці Ататюрка, куди було запрошено делегацію. Розмова тривала до пізньої ночі. Ататюрк поділився своїми планами виховання обдарованих піаністів, скрипачів, вокалістів, танцюристів.

Не можна оминати одного цікавого епізоду. Радянських артистів запросили на бал, на якому Ататюрк, прийшовши в захоплення від проспіваних Жадановим арій, подарував йому свій золотий портсигар.

Ранком 1 травня радянська делегація слухала в радянській колонії парад на Красній площі в Москві. Надіславши привітання в Москву, радянська делегація поїздом виїхала до Ізміра (Смірни).

Тут знову прекрасний прийом від влади, громадськості й населення. Губернатор міста був виключно люб'язний до делегації і показав їй Пергаму — розкопани стародавнього міста. Делегація була на народному святі

в селі, на дитячому спортивному святі. В Ізмірі радянські артисти дали три концерти. По дорозі до Стамбула делегація заїхала до Чанак-Калу, де оглянули розкопани Трої. У Стамбулі артистів зустріла радянська колонія. Кожному було передано особисті подарунки від Ата-тюрка і подарунки від Ісмет-Іненю.

В Стамбулі артисти їздили на Принцеві острови, оглядали місто, відвідали дуже цікавий музей — старий палац колишнього турецького султана. Останній концерт був у Стамбулі, а в радянській колонії відбувся прощальний вечір.

Великий успіх, який мала радянська делегація артистів у Туреччині і який безперервно супроводив усі виступи артистів, безумовно треба розглядати як результат тієї високої культури, яку радянські артисти репрезентували. Перебування в Туреччині радянських артистів прислужилося до дальшого культурного зближення Радянського Союзу з Турецькою республікою і, безперечно, дало їй ще дасть плідотворні наслідки.

Відділ музичної творчості народів Кавказу. В столиці

м. Анкара організують Музичний музей Туреччини. В цьому музеї накреслено утворити відділ музичної творчості народів Кавказу. В зв'язку з цим консерваторія Анкари звернулася до Закавказького товариства культурного зв'язку з закордоном з проханням допомогти в збиранні експонатів з музичної творчості народів Кавказу для музею.

Консерваторії Азербайджана, Абхазії, Вірменії й Грузії збирають для музею народні музичні інструменти, ноти, матеріали дослідження народної музики й записи старовинних мелодій.

Перша участь жіноцтва в парламентських виборах. В лютому в столиці республіки Анкарі відбулися чергові парламентські вибори. У цих виборах урядова Народна партія дістала переважну більшість голосів, обравши 383 своїх кандидатів, у тому числі 17 жінок. Це перша участь турецького жіноцтва у виборах.

Інші партії здобули тільки 16 мандатів.

ФРАНЦІЯ

Святкування і відзначення річниці смерті Віктора Гюго. П'ятдесяті роковини з дня смерті Віктора Гюго (1885—1935) набрали у Франції розмаху широкого національного свята пам'яті великого французького письменника.

За планом міністерства освіти, святкування пам'яті Гюго розтягнеться з 15 травня до 17 червня. Всі традиційні дитячі й юнацькі свята, які припадають саме на цей час, будуть присвячені Вікторові Гюго. Викладачам нижчої та середньої школи доручено протягом цього часу провести з учнями бесіди, які охоплювали б головні моменти з життя Віктора Гюго і знайомили б з провідними творами Гюго.

Але не тільки традиційні шкільні свята присвячені цього року шануванню пам'яті Віктора Гюго, — спеціальна державна комісія має організувати і провести низку народних свят, широко популяризуючи значен-

ня Віктора Гюго для французької культури.

14 травня „об'єднання поетів Франції“ відзначило пам'ять Гюго спеціальним вечором в „Гранд Палас“. Вечір складався з двох великих частин: урочистої і музично-вокальної. Перша частина відбулась під проводом академіка Бельсора. У другій — музично-вокальній частині — виступали кращі паризькі концертанти й артисти. Особливо преса відзначає декламацію поем Віктора Гюго.

Газета „Nouvelles Littéraires“ („Літературні вісті“) від 16 травня присвятила Вікторові Гюго цілу сторінку, на якій подано провідну статтю Будзіні („Мораліст і мислитель“) і великий монтаж з художніх творів та філософських думок Гюго.

Публікуються досі невідомі уривки й фрагменти, виготовлені для публікації Сімоном.

Видавництво Лярус випустило юбілейне видання „Собора Паризької

богоматері" з ілюстраціями відомого художника Сальва, а також два томи антології з творів Віктора Гюго — том найкращих уривків з поетичного доробку і том добірних сторінок з прози.

Видавництво Ецель видає повну збірку творів Віктора Гюго у 82 томах.

Видавництво Факель видало книжку Барбу — „Життя Віктора Гюго“. Вийшла також книжка Брюне — „Віктор Гюго“, спеціально написана до роковин.

Дуже серйозне й приємне враження справляють відгуки революційної французької преси на роковини смерті Віктора Гюго.

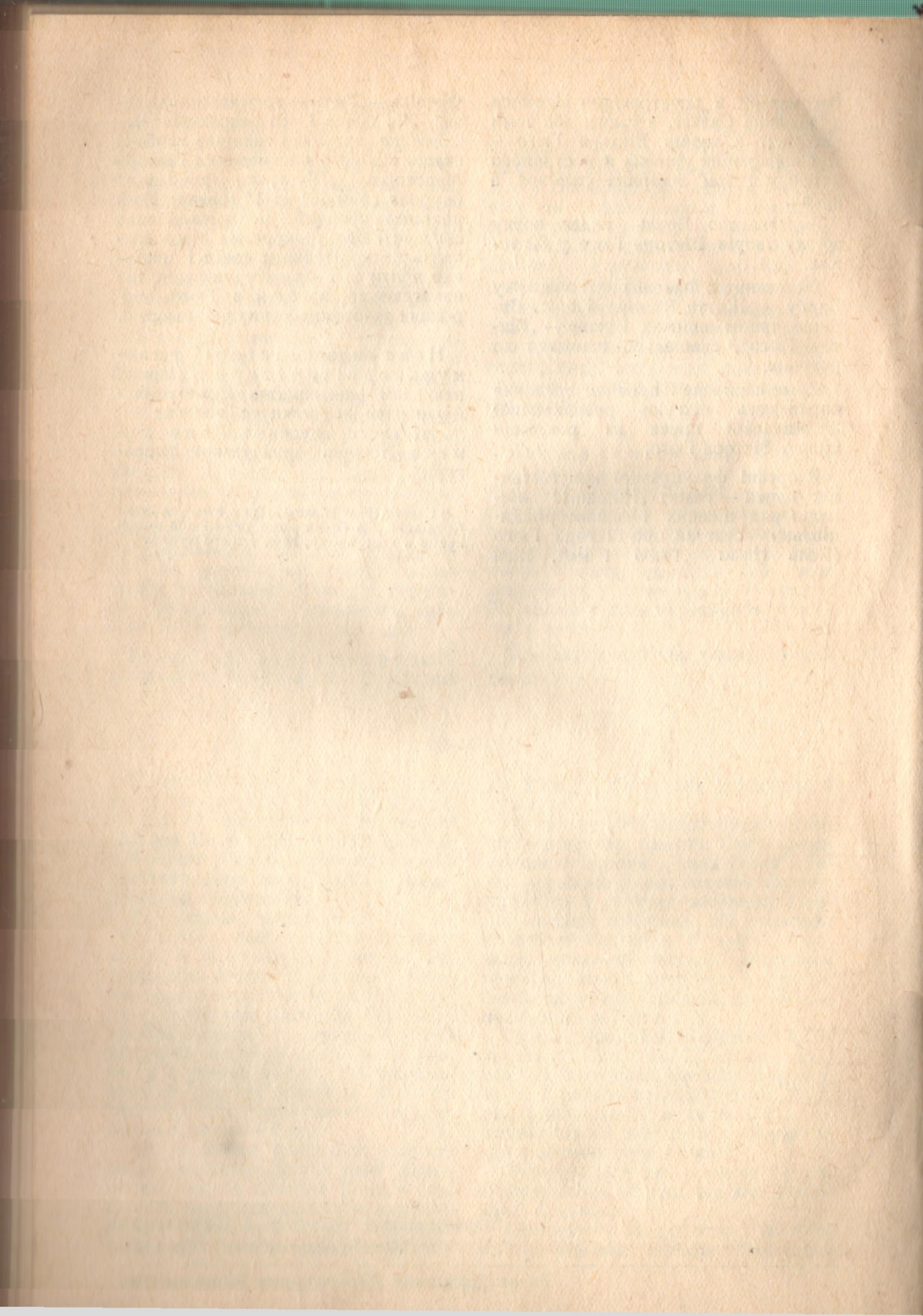
В органі французької комуністичної партії — газеті „Humanité“ вміщено ряд цікавих і високопринципальних статей про Віктора Гюго (Поль Нізан — „Гюго і ми“, Жан

Фревіль — „Гюго — громадська людина“, „Як бачив Гюго революцію" ¹⁾).

Велике враження залишає глибока стаття відомого письменника Віктора Маргеріта „П'ятдесяті роковини“ (журнал „Monde“ за 16 травня), який розглядає творчий і політичний шлях Віктора Гюго, підкреслює його значення як політичного поета і виступає проти тих літературознавців, що намагаються зробити з Гюго оборонця і поборника буржуазної моралі.

Нове видання історії французької літератури. В Парижі накладом видавництва Меллоте вийшло нове переглянуте видання відомої книги академіка Рене Думіка „Історія французької літератури“.

¹⁾ Статті: Поля Нізана — „Гюго і ми“ та Жана Фревіля — „Як бачив Гюго революцію“ — друкуємо в наступному, № 6, нашого журналу.
Ред.

Державне Видавництво
„Художня Література“

ПЕРЕДПЛАЧУЙТЕ
ЛІТЕРАТУРНО-МИСТЕЦЬКІ ВИДАННЯ

РАДЯНСЬКА ЛІТЕРАТУРА

— Журнал літератури, мистецтва й критики —

Орган Співки радянських письменників України
ЖУРНАЛ ВИХОДИТЬ 12 РАЗІВ НА РІК ОКРЕМИМИ КНИЖКАМИ

Умови передплати: на рік—18 крб., на 6 міс.—9 крб., на 3 міс.—4 крб. 50 коп.

ЩОМІСЯЧНИЙ ЖУРНАЛ

ЧЕРВОНИЙ ШЛЯХ

ЖУРНАЛ містить кращі зразки художньо-літературної творчості письменників України, братніх республік Союзу та закордонних революційних і пролетарських письменників

Умови передплати: на рік—18 крб., на 6 міс.—9 крб., на 3 міс.—4 крб. 50 коп.

СОВЕТСКАЯ ЛИТЕРАТУРА

ЩОМІСЯЧНИЙ ЖУРНАЛ
РОСІЙСЬКОЮ МОВОЮ

Орган Співки радянських письменників України

ЖУРНАЛ містить романи, повісті, оповідання, нариси, розраховані на робітничий актив та трудящу інтелігенцію

Умови передплати: на рік—18 крб., на 6 міс.—9 крб., на 3 міс.—4 крб. 50 коп.

ЗА МАРКСОЛЕНІНСЬКУ КРИТИКУ

— ЩОМІСЯЧНИЙ ЖУРНАЛ —

висвітлює проблеми марксоленінської критики, питання нацкультбудівництва, літературно-мистецької політики та літературознавства, питання теорії й практики книжної справи, містить огляди книжкової продукції, регулярні огляди журналів тощо.

Умови передплати: на рік — 18 крб., на 6 міс. — 9 крб., на 3 міс. — 4 крб. 50 коп.

Передплату здавати поштовим філіям, газвідділам та листонашам Союздруку
Уповн. КОГИЗ І БІБКОЛЕКТОРАМ НКО — ВУРПС

ПОСПИШІТЬ забезпечити себе літ.-художніми і мистецькими журналами.

Здавайте передплату на весь рік, що гарантуватиме своєчасне одержання журналів

ВІСНИК ЛІТЕРАТУРА

ВІСНИК ЛІТЕРАТУРА

ВІСНИК ЛІТЕРАТУРА

ВІСНИК ЛІТЕРАТУРА

Редактор І. КИРИЛЕНКО. Секретар редакції М. ГІЛЬОН. Техкер А. КВІНТ. Коректор В. ВОРОНІНА

Друк, ім. Фрунзе. Харків. Донець-Захарж., 6. Уповноважений і оловліту 15632. Замовл. 779. Тираж. 3.150. 12 1/4 друк. арк. Папір ф. 62 x 94 — 38 кг. 6 1/4 пап. арк. В 1 пап. арк. 22.512 літ. Здано в роботу 4-VII-35 р. Підписано до друку 27-VII-35 р.

ЦЕНТРАЛЬНА НАУКОВА
БІБЛІОТЕКА
223

ПЕРЕДПЛАЧУЙТЕ на 1935 рік

„МОЛОДНЯК“

Літературно-мистецький, громадсько-політичний та науково-популярний щомісячний журнал (орган ЦК ЛКСМУ)

„МОЛОДНЯК“ знайомить з кращими зразками художньої літератури Радянської України, народів СРСР та творами революційних письменників закордону, висуває і виховує нові кадри радянських письменників.

„МОЛОДНЯК“ провадить боротьбу за генеральну лінію партії проти різноманітних проявів класово-ворожої ідеології, проти опортуністів, примиренців і гнилих лібералів, проти великодержавного шовінізму, українського місцевого націоналізму як головної тепер небезпеки на Україні, проти блоку троцькістів і націоналістів, виховує молодь у дусі ленінського інтернаціоналізму.

„МОЛОДНЯК“ показує досягнення соц. будівництва нашої країни, роботу ударників заводів, колгоспів, РСЧН та робітників культурно-мистецького фронту.

„МОЛОДНЯК“ знайомить з останніми досягненнями науки й техніки, поширює загальнокультурний розвиток молоді.

„МОЛОДНЯК“ подає найширшу інформацію з усіх галузей, національно-культурного будівництва, літератури, театру, кіно, фізкультури.

„МОЛОДНЯК“ виходить 1935 року розміром 8 друкованих аркушів; номер ілюстрований репродукціями з картин кращих художників СРСР.

ПЕРЕДПЛАТУ ПРИЙМАЮТЬ УСІ ПОШТОВІ ФІЛІЇ ТА ЛИСТОНОШИ

ПЕРЕДПЛАТНА ЦІНА: на рік — 24 крб., на 6 міс. — 12 крб., на 3 міс. — 6 крб. Окремий номер — 2 крб.

АДРЕСА РЕДАКЦІЇ — Київ, вул. Леніна, 7

Ціна 1 крб. 50 к.

